

MPRA

Munich Personal RePEc Archive

**A Comparison of Macroeconomic
Performances of Governments in Turkey,
1987-2007**

Aykut Kibritçioğlu

Ankara University

10. July 2007

Online at <http://mpra.ub.uni-muenchen.de/3962/>
MPRA Paper No. 3962, posted 13. July 2007

Türkiye'deki Hükümetlerin Makroekonomik Performanslarının Bir Karşılaştırması, 1987-2007 *

Aykut Kibritçioğlu **

Özet

Belirli bir dönemde farklı ülkelerde veya belirli bir ülkede farklı dönemlerde iktidarda bulunan hükümetlerin makroekonomik performanslarının çok bileşenli endeksler yardımıyla karşılaştırılması, uzun yıllardan beridir iktisatçıların, politikacıların ve kamuoyunun ilgisini çekmektedir. Bu çalışmada, son 20 yılda Türkiye'yi yöneten 14 hükümetin (46.-59. hükümetler) ekonomi alanındaki politika başarılarının, seçilmiş 10 temel makroekonomik göstergeden türetilen alternatif aylık genel endeksler yardımıyla ayrıntılı bir biçimde karşılaştırılması amaçlanmıştır. Literatürdeki Okun, Barro veya LIMEP türü performans endekslerinden farklı olarak bu çalışmadaki endeksler belirli bir hükümet ve iktidarda bulunduğu dönem için tek bir ortalama endeks rakamından oluşmak yerine, tarihî ortalaması sıfır olan aylık birer zaman serisi biçiminde tasarlanmıştır. Çalışmada oluşturulan en kapsamlı performans endeksiyle (MEP10) ilgili ayrıntılı değerlendirmelere göre, son 20 yılda, devir aldığı kötü makroekonomik verileri en başarılı biçimde düzelten hükümetler olarak bir yıllık Refahiyol hükümeti (Haziran 1996 – Haziran 1997) ve beş aylık 1. Yılmaz hükümeti (Haziran 1991 – Kasım 1991); göstergeleri gelecek hükümete en iyi durumda devreden hükümet olarak ise 23 ay ömürlü 2. Özal hükümeti (Aralık 1987 – Kasım 1989) öne çıkmaktadır. Başta 1994 döviz krizinin yaratıcısı Çiller (Haziran 1993 – Mart 1996) ve 2000-2001 ekonomik krizlerinin yaratıcısı Ecevit (Ocak 1999 – Kasım 2002) hükümetleri olmak üzere, onların döneminde kriz çıkmasına giden süreci kötü yönetimleriyle adeta önceden hazırlayan Akbulut (Kasım 1989 – Haziran 1991), 7. Demirel (Kasım 1991 – Haziran 1993), 3. Yılmaz (Haziran 1997 – Ocak 1999) ve 2. Yılmaz (Mart 1996 – Haziran 1996) hükümetleri makroekonomik performansları oldukça başarısız hükümetler olarak dikkat çekmektedir. Kasım 2002'den bu yana görev başında bulunan AKP hükümetleri ise, özellikle Nisan 2003 – Nisan 2006 döneminde sağlanan makroekonomik başarıyı iktidarlarının son aylarında (Mayıs 2006 – Nisan 2007) yüksek işsizlik oranı, cari hesap açıkları ve toplam dış borç artışları gibi olumsuz gelişmeler nedeniyle sürdürmemiş ve başlangıçta MEP10'u iyileştirerek elde ettikleri krediyi, 22 Temmuz 2007 seçimlerine doğru yaklaşırlarken neredeyse tümüyle tüketmiş gibi gözükmektedir. Ayrıca, bu çalışmanın diğer önemli bulgularına göre, (i) Türkiye'de hükümetlerin daha uzun ömürlü oldukları ölçüde daha başarılı olduklarına, (ii) görece daha iyi MEP10 mirası devir alan hükümetlerin daha uzun süre iktidarda kalabildiklerine, (iii) görece daha kötü miras devralan hükümetlerin iktidar süresinin daha kısa olduğuna ve (iv) iktidarda daha uzun süre kalmayı başarabilen hükümetlerin gelecek hükümete daha iyi MEP10 mirası devir edebildiklerine dair hipotezler ampirik olarak desteklenmemektedir.

Anahtar Sözcükler: hoşnutsuzluk (misery) endeksi, makroekonomik performans, makroekonomik istikrar, hükümetler, siyasi istikrar, seçimler, ekonomik krizler, Türkiye ekonomisi

JEL Sınıflandırması: E65, O53 ve C43

İlk Taslak: Ankara, 28 Haziran 2007
Bu Taslak: Ankara, 10 Temmuz 2007

* Bu metin henüz bir taslak durumundadır. Makaleyle ilgili her türlü yorum, eleştiri ve önerilerinizi yazara kibritci@politics.ankara.edu.tr adresinden iletebilirsiniz.

** Prof. Dr., Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi İktisat Bölümü, Cemal Gürsel Caddesi, 06590 Cebeci, Ankara, <http://kibritcioglu.com/iktisat/>.

1. Giriş

Türkiye’de 22 Temmuz 2007’de yeni bir (erken) genel seçim yapılacaktır. Böylece, ülkede son 20 yıl içinde tam 15. kez hükümet değişikliği gerçekleşmiş olacaktır. Her seçim öncesinde olduğu gibi, bu seçimden önce de, son hükümetin ekonomik performansı yazılı ve görüntülü basın-yayın organlarında sık sık öncekilerinkiyle (kaba göstergeler kullanılarak da olsa) karşılaştırılıyor. Bazı yorumcular, iktidardaki Adalet ve Kalkınma Partisi (AKP) Hükümeti’nin bir tek parti hükümeti olmasının da verdiği avantajla 4.5 yılı aşkın bir süre, yani önceki 12 hükümetin ortalama ömründen tam 3.6 kat daha uzun bir süre iktidarda kalmış olmasının, Türkiye’nin gereksinimi olan siyasi istikrarı sağladığını ve mevcut hükümetin geçmişteki koalisyon hükümetlerinden daha başarılı ekonomik sonuçlar elde ettiğini ileri sürüyor. Bu görüşten hareketle, siyasi istikrarın ve özellikle AB’ye uyum çerçevesinde başlatılan yapısal reformların sürmesi açısından, 2007 yazında yapılacak seçimlerden de AKP’nin tek başına galip çıkmasının “ülkenin iyiliğine” olacağını iddia ediyorlar. Buna karşılık, AKP hükümetinin, özellikle son bir yılda gerekli temel siyasi konularda Türkiye’yi muhalefetle hiç uzlaşma gereği duymadan ve tamamen tek başına aldığı kararlarla yönetmeye çalıştığını, hukuk kurallarını hiçe saydığını, laikliği tehlikeye soktuğunu, terörün yeniden canlanmasına yol açacak pasif iç ve dış politikalar izlediğini, yolsuzlukları artırdığını ve Cumhurbaşkanlığı seçimi sürecini kötü yöneterek siyasi ortamı son derece gerginleştirdiğini ve aslında tek parti hükümeti olmanın avantajını hiç de iyi kullanamamış hükümetin 4.5 yılda örneğin işsizlik sorununu hâlâ çözemediğini, cari hesap dengesini giderek kötüleştirdiğini ve böylece iç ve dış borçları hızla yükselttiğini ve zaten, uygulanan iktisat politikası kararlarının 57. hükümet tarafından alınan önlemlerin ötesine gidemediğini savunanlar da var.

Bu çalışmanın temel amacı; yukarıda özetlenen tartışmalara ekonomik açıdan ışık tutacağı umuduyla, seçilmiş 10 temel makroekonomik değişken için Aralık 1987 – Nisan 2007 dönemi aylık verileri kullanılarak, söz konusu dönemde iktidarda bulunan 14 hükümetin yönetimde buldukları süreler itibariyle elde ettikleri iktisadi başarı derecelerinin ampirik analizi ve 14 hükümetin çeşitli ölçütlere göre başarı sıralamasına koyulmasıdır. Bu yolla, daha uzun ömürlü ve/veya tek partili hükümetlerin gerçekten de daha başarılı makroekonomik sonuçlar elde edip edemedikleri hakkında da (dolaylı) bir bilgi elde edilmiş olacaktır.

Şimdiden belirtmek gerekir ki, bu çalışmada, hükümetlerin son 20 yıldaki başarı veya başarısızlıklarının *sebeplerinin* incelenmesi hedeflenmemektedir. Bu tür bir inceleme, bütün ilginçliğine ve önemine rağmen, ancak belki başka bir araştırmanın konusu olabilir. Mevcut araştırma, ulaştıkları makroekonomik sonuçlar itibariyle söz konusu 14 hükümetin performanslarını çeşitli açılardan karşılaştırmaktan ibaret olacaktır. Öte yandan, hükümetlerin olası yasal, yapısal ve kurumsal düzenleme ve başarıları da, uygulanacak yöntem gereği bu çalışmada sadece dolaylı olarak dikkate alınmış olacaktır.

Çalışmanın geri kalan bölümünün planı şöyledir. İkinci bölümde, hükümetlerin makroekonomik performanslarının karşılaştırmalı analizi için geliştirilen yöntemlerle ilgili literatür özetlenecektir. Üçüncü bölümde, 1987-2007 yıllarında iktidarda bulunan 14 hükümet ve onların makroekonomik performanslarıyla ilgili karşılaştırmalarda dikkate alınacak 10 değişken belirtilecek ve farklı endeksler ve ölçütler kullanılarak ulaşılan ampirik bulgular ayrıntılı bir biçimde açıklanacaktır. Sonuç düşünce ve yorumları ise dördüncü bölümde yer alacaktır. Araştırmada kullanılan değişkenlerin istatistiksel kaynakları, tanımları ve hesaplanma yöntemleri çalışmanın sonundaki “Veri Kaynakları ve Değişken Tanımları” ekinde ayrıntılı biçimde açıklanmıştır.

2. Literatür

Belirli bir dönemde farklı ülkelerde veya belirli bir ülkede farklı dönemlerde iktidarda bulunan hükümetlerin makroekonomik performanslarının çok bileşenli endeksler¹ yardımıyla karşılaştırılması, uzun yıllardan beridir iktisatçıların ve politikacıların ilgisini çekmektedir. Bu konudaki en eski ve hâlâ güncel tartışmalarda sıkça kullanılan örnek, belirli bir hükümet ve belirli bir dönem için işsizlik ve enflasyon oranlarının toplanmasıyla hesaplanan Okun’un (1970) ekonomik “hoşnutsuzluk/yoksunluk endeksi”dir (misery index): Okun Endeksi = enflasyon oranı + işsizlik oranı. Buna göre, endeks değerinin başka bir ülkedeki veya geçmiş hükümetler dönemindekinden daha yüksek olması, o ülke ve hükümet döneminde hoşnutsuzluğun diğerlerindeki kadar yüksek olduğu biçiminde yorumlanmaktadır. Barro (1996, 1999) bu endeksin belirli bir ülkede farklı dönemlerde iş başında bulunan hükümetlerin performanslarının karşılaştırılabilmesinde gerçekten kullanılabilmesi için, önceki hükümetten devir alınan olumlu veya olumsuz “miras”ın endeks değerinden düşülmesi gerektiğini, yani karşılaştırmada dikkate alınması gerekenin, hükümetlerin kendi iktidar dönemlerinde hoşnutsuzluk endeksinde (enflasyon ve işsizlik oranlarının toplamında) meydana gelen/getirdikleri “mutlak değişiklikler” olduğunu belirtmiştir. Barro, ayrıca, endeksin hesaplanmasında enflasyon ve işsizlik oranlarındaki değişmelerin yanı sıra, uzun vadeli faiz hadlerindeki değişimin ve reel gayrisafi yurtiçi hasılanın (GSYİH) ülkenin GSYİH’sının uzun dönem denge değerinden sapma derecesinin de kullanılmasının yerinde olacağını belirtmiştir.

İki bileşenli Okun ve dört bileşenli Barro tipi endeksler son 40 yılda literatürde çeşitli ülkelerde veya ülkeler arasında hükümetlerin makroekonomik performanslarının karşılaştırılması amacıyla (bazen kısmen değiştirilerek) kullanılmıştır. Örneğin Merrill Lynch iktisatçıları altı bileşenli² bir

¹ Bir endeks oluşturmak yerine, makroekonomik performansın göstergesi olduğu kabul edilen seçilmiş göstergelere ayrı ayrı bakmak ve oradan hükümetlerin görelî (ulusal veya uluslararası) performanslarıyla ilgili bir genel sonuç çıkartmak, Moesen ile Cherchye’in (1998) OECD’nin “sihirli dikdörtgen” (magic rectangle) analizlerine atıfta bulunarak belirttikleri gibi, oldukça güçtür. Bu bakımdan, literatürde, sentetik endeksler oluşturulması daha çok tercih edilmektedir.

² Merrill Lynch hoşnutsuzluk endeksi = enflasyon oranı + işsizlik oranı – GSYİH’nın artış oranı + kamu kesiminin bütçe açığı / GSYİH + cari hesap açığı / GSYİH + üç ay vadeli fonlar için faiz haddi.

hoşnutsuzluk endeksini 1994-2005 döneminde G7 ülkelerindeki hükümetlerin makroekonomik performanslarını karşılaştırmak için kullanırken;³ Telatar (1997) Türkiye'deki hükümetlerin (1950-1996) performanslarını yıllık verilerin ortalamalarını dikkate alarak kıyaslamak için alternatif Okun ve Barro tipi endeksler kullanmıştır. Asher ve diğerleri (1993), gelir dağılımı ve yoksulluk oranı gibi değişkenlerin Okun endeksinde yer almamasının çok ciddi bir eksiklik olduğunu vurgulamış ve Okun endeksindeki iki bileşenin değişik (eşit olmayan) ağırlıklarla endekse girmeleri durumunda sonucun oldukça farklılaşabileceğine dikkat çekmişlerdir. Lovell, Pastor ve Turner'ın (1995) endekslerinde iki çevre değişkenine (karbon ve nitrojen salımları) de yer verilmiştir. Bozzoli ve diğerlerinin (2003) Arjantin'le ilgili çalışmasında kullanılan "makroekonomik baskı endeksi"nde enflasyon oranı, devalüasyon oranı, faiz haddi ve ekonomik etkinlik artışı dikkate alınmış ve Barro (1996, 1999) uyarıları da önemszenmiştir. Calmfors ve Driffill (1988) ise, işsizlik oranı ve cari hesap açığının GSYİH'ya oranından oluşturdukları bir performans endeksini Okun'unkine alternatif olarak tasarlamış ve endeksi gerek düzey gerekse Barro düzeltmesinde belirtildiği gibi dönemsel değişmeler cinsinden hesaplayarak, seçilmiş 17 sanayileşmiş ülkenin hükümetlerinin 1963-1973 ve 1974-1985 dönemi makroekonomik performanslarını karşılaştırmışlardır.

Öte yandan, Melyn ile Moesen (1991), Okun ve Calmfors-Driffill endekslerindeki basit, eşit ağırlıklı ortalama yöntemine itiraz ederek, dört değişken (işsizlik oranı, GSYİH deflatöründeki değişme oranı, reel GSYİH artış oranı ve cari hesap fazlasının GSYİH'ye oranı) için iki aşamalı bir sentetik endeks oluşturma yöntemi önermişlerdir: "Leuven Makroekonomik Performans Endeksi" (*Leuven Index of Macroeconomic Performance, LIMEP*). Yönteme göre; ilk aşamada, bileşenlerin her biri normalize edilerek değerleri 0 ile 1 arasında değişen serilere dönüştürülmekte ve bu sırada bütün değişkenlerin işaretleri endekse yapacakları katkının beklenen yönüne göre ("iyi" veya "kötü") düzenlenmekte; ikinci aşamada ise, bu serilere "veri zarflama analizi" (data envelopment analysis, DEA) yardımıyla "değişen ağırlıklar" atanmakta ve LIMEP bu ağırlıklarla, normalleştirilmiş serilerin çarpılıp toplanması yoluyla hesaplanmaktadır. Melyn ile Moesen (1991) ve onları izleyerek Moesen ile Cherchye (1998) ve Cherchye'nin (2001) üzerinde çalıştıkları LIMEP türü endekste, böylelikle, hükümetlerin öncelik verdikleri politika hedeflerinin saptanmasındaki güçlüklerden kaynaklanan doğru ağırlıklandırılmama sorunu da, mekanik bir biçimde de olsa, aşılmış olmaktadır. Ancak, Cherchye (2001) tarafından da belirtildiği gibi, DEA yardımıyla değişen ağırlıklar saptama yönteminin bazı sınırlılıkları da yok değildir.⁴

³ Bak. *The Economist*, "Les misérables", 12 Ocak 2006.

⁴ Melyn ve Moesen'in (1991) geliştirdikleri LIMEP endeksi ile Lovell ve Pastor'un (1995) geliştirdikleri GEM (Global Efficiency Measure) endeksinin 20 OECD ülkesi için (1992-1996) sonuçlarının bir karşılaştırması için Cherchye (2001)'e bakılabilir.

3. Makroekonomik Performans Karşılaştırması

Türkiye’de son 20 yılda iktidarda bulunan hükümetlerle (46.-59. hükümetlerin) ilgili temel bilgiler Tablo 1’de özetlenmiştir. Bu çalışmada kullanılacak istatistiksel verilerin ait olduğu dönemin son günü olan 30 Nisan 2007 itibariyle, söz konusu 20 yılda Türkiye’de hükümetlerin ortalama ömrü ancak 17 ay kadar sürmüştür. Birbirini izleyen bazı hükümetlerin başbakanlarının aynı olduğu ve/veya hükümetler değişse bile politikalarının devamlılık arz ettiği düşünülerek Çiller, Ecevit ve AKP hükümetleri arasında ayrı ayrı toplulaştırmaya gidilse bile, ortalama ömür yine de ancak 23.5 aya ulaşabilmektedir. Öte yandan, Aralık 1987’den bu yana görev yapan ilk üç (ANAP) ve son iki (AKP) hükümet hariç, toplam dokuz hükümet koalisyon hükümetidir. Ayrıca, 14 hükümet değişikliğinden sadece beş tanesi genel seçimler sonucunda gerçekleşmiştir. Üstelik bu beş genel seçimin dört tanesi *erken* genel seçimdir. Tablodan okunabilen bu ve benzeri özellikler ve gelişmeler, 1987-2007 yıllarında Türkiye’deki politik istikrarsızlığın ne derece ciddi boyutlarda olduğunu çok açık bir biçimde özetlemektedir.

[Tablo 1]

Aralık 1987’den bu yana Türkiye’yi yöneten 14 hükümetin uyguladıkları iktisat politikalarının ve onlara eşlik eden yurt içi ve dışındaki gelişmelerin etkisiyle ortaya çıkan makroekonomik sonuçlar, verilerin bulunabilirliği ve değişkenlerin ekonominin değişik cephelerini temsil etme güçleri ölçüsünde, Tablo 2’deki gibi birbirleriyle dönem ortalamaları olarak kabaca karşılaştırılabilir. Tablo 2’de, ayrıca, farklı göstergeler açısından en başarılı ve en başarısız gözükten hükümetler de belirtilmiştir. Ancak, bu tür bir karşılaştırmadan hangi hükümetin diğerlerinden gerçekten daha başarılı olduğunu çıkarsamak oldukça güç, hatta olanaksızdır. Gündelik tartışma ve yorumlarda da olduğu gibi, tek tek makroekonomik göstergeler üzerinde yapılan bu tür değerlendirmelerden hareketle bir hükümetin performansı hakkında güçlü bir *genel* yargıya varmak, hükümetlerin farklı göstergeler itibariyle birbirinden farklılaşan performansları nedeniyle hiç de kolay olmamaktadır. Bu nedenle, yukarıda özetlenen literatür çerçevesinde, seçilmiş değişkenler için bir genel veya ortalama “makroekonomik performans” (MEP) endeksi oluşturulması ve onun yorumlanması daha uygun olacaktır.

[Tablo 2]

Bu çalışmanın ikinci bölümünde de özetlendiği gibi, literatürde genelde iki, dört veya bazen altı değişkenin eşit veya değişen ağırlıklı ortalamaları kullanılarak belirli bir hükümet ve dönem için ortalama bir yıllık MEP değeri hesaplanmakta ve bu değer aynı ülkedeki geçmiş veya aynı dönemde başka ülkelerdeki hükümetlerin MEP değerleriyle karşılaştırılmaktadır. Bu çalışmada ise, ilk aşamada,

belirli (Tablo 2'deki) iki, dört, altı, yedi ve on değişkenin standardize edilmiş⁵ değerleri (X1, ... , X10)⁶ kullanılarak Türkiye için Ocak 1987 – Nisan 2007 dönemine ait şu alternatif MEP endeksleri (aylık zaman serileri biçiminde) hesaplanmıştır:⁷

$$\text{MEP2} = (-X1 - X2) / 2$$

$$\text{MEP4} = (-X1 - X2 + X3 + X4) / 4$$

$$\text{MEP6} = (-X1 - X2 + X3 + X4 - X5 - X6) / 6$$

$$\text{MEP7} = (-X1 + X3 - X5 - X6 - X7 - X8 + X10) / 7$$

$$\text{MEP10} = (-X1 - X2 + X3 + X4 - X5 - X6 - X7 - X8 - X9 + X10) / 10$$

X1: Enflasyon oranı

X2: İşsizlik oranı

X3: İmalat sanayi üretim endeksindeki artış oranı

X4: Cari hesap fazlası / GSYİH

X5: Faiz Haddi

X6: Kamu kesimi borçlanma gereği / GSYİH

X7: Cari reel efektif döviz kurunun uzun dönem denge değerinden uzaklık derecesi

X8: Döviz tevdiat hesapları / M2 para arzı

X9: Toplam dış borç stokundaki artış oranı

X10: İMKB Ulusal 100 Endeksindeki artış oranı

Hükümetlerin makroekonomik performanslarının ölçülmesinde dikkate alınacak bu 10 değişkenin seçilmesinde şu üç temel etken önemli rol oynamıştır:

(1) Belirtilen dönem için aylık verilerin bulunabilirliği veya türetilbilirliği,⁸

(2) Seçilecek değişkenlerin, hakkında kamuoyunda görece daha sık tartışılan ve bir hükümetin başarısı açısından önemli olduğu iktisatçılarca genelde kabul edilen değişkenlerden olması ve

⁵ Dikkate alınan değişkenlerin değerlerinin (Okun (1970)'tekinden farklı olarak) standardize edilmesi yoluyla, her bir değişkenin Ocak 1987 – Nisan 2007 dönemi ortalamasının "0", standart sapmasının ise "1" olması sağlanmakta ve böylece, LIMEP hesaplamalarında değişkenlerin normalize edilmiş değerlerinin kullanılıyor olmasındakine benzer bir biçimde, bileşenlerden herhangi birinin veya birkaçının mutlak değerlerindeki aşırı yükseklik nedeniyle endeks içinde istatistiksel olarak baskın çıkması engellenmiş olmaktadır.

⁶ Çalışmada kullanılan X verilerinin kaynakları ve hesaplanma yöntemleri çalışmanın sonundaki "Veri Kaynakları ve Değişken Tanımları" ekinde ayrıntılı biçimde açıklanmıştır.

⁷ Bu çalışmada; örneğin LIMEP yaklaşımında ileri sürülen aksine, bir hükümetin makroekonomik performansı ile ilgili algılamamız açısından önemli olanın o hükümetin hangi ekonomik hedeflere daha büyük öncelik verdiğinin önemli olmadığı düşüncesinden hareketle, bileşenlere eşit-olmayan ağırlık verilmemiştir. Hükümetlerin ekonominin olabildiğince değişik alanlarındaki başarılarının endekse doğrudan (yani herhangi bir ağırlık farklılaştırmasının ima edeceği yanlış bir değer yargısı süzgecine takılmadan) yansıtılabilmesi için, eşit ağırlıklandırmanın daha uygun olduğu düşünülmüştür. Zaten, belirli bir veya birkaç değişkene diğerlerinden daha fazla ağırlık/önem verildiği ölçüde, sentetik bir performans endeksi oluşturma gereksiniminin zayıflayacağı da ortadadır.

⁸ Örneğin gelir dağılımı ve yoksulluk oranı gibi çok önemli bazı performans değişkenleri için, 1987-2007 döneminin tamamını kapsayacak güvenilir aylık veriler bulunmadığından, bu çalışmada Türk hükümetlerinin makroekonomik performansları ölçülürken bu göstergeler dikkate alınmayacaktır.

(3) Ekonominin belirli bir cephesiyle ilgili gösterge olarak üçten çok değişkenin dikkate alınmasının uygun olmayacağı düşüncesi.

Literatürde, genelde, artması “kötü” olarak algılanan değişkenler endekse “+”, artması “iyi” olarak algılanan değişkenler ise “-” işaretle sokulmaktadır. Dolayısıyla, belirli bir dönem için bir endeksin pozitif bir değer alması ve/veya zaman içinde artması “ekonomik açıdan kötü” (hoşnutsuz edici), negatif bir değer alması ve/veya düşmesi ise “ekonomik açıdan iyi” (hoşnut edici) olarak yorumlanmaktadır. Fakat, bu çalışmada bunun tersi bir yaklaşım tercih edilmiştir. Başka bir deyişle, bileşenlerin yukarıdaki denklemlerde belirtilen işaretleri gereği, MEP endekslerinin pozitif değer alması veya artması ekonomik bakımdan “iyi”, negatif olması veya azalması ise “kötü” olarak yorumlanacaktır. “Sıfır” değeri ise, endeksin tarihî ortalamasının “0” olmasının ötesinde, iyi performans dönemleri ile kötü performans dönemlerinin birbirinden ayırt edilmesinde de kullanılacaktır.

Burada; MEP2 endeksi Okun endeksindeki, MEP4 endeksi LIMEP endeksindeki, MEP6 endeksi ise Merrill Lynch endeksindekilerle aynı veya benzer değişkenler kullanılarak, ama onların standardize edilmiş değerleri yardımıyla ve önceki çalışmalardaki gibi “tek hükümet – tek dönem – tek ortalama oran” biçiminde değil, kesiksiz aylık zaman serileri biçiminde hesaplanmıştır. Öte yandan, MEP10 endeksi, Türkiye ekonomisiyle ilgili politika tartışmalarında en yoğun kullanılan değişkenler arasından, çalışmanın ilk bölümündeki üç temel ölçüt dikkate alınarak oluşturulmuştur. MEP7 endeksi ise, hesaplanmasına neden gerek duyulduğu ileride (Bölüm 4) açıklanacağı üzere, 10 değişken arasında AKP hükümetinin en başarısız olduğu üçü (işsizlik oranı, cari hesap dengesi / GSYİH oranı ve toplam dış borç stoku artışları) dışlanarak oluşturulmuştur.

Hesaplanan beş endeksin 14 hükümetin iktidarda geçirdikleri aylar için aldıkları ortalama değerler ve bu değerler itibarıyla farklı MEP endeksleri açısından en başarılıymış ve en başarısızmış gibi gözükken hükümetler Tablo 3’te özetlenmiştir. Ayrıca, MEP4 ve MEP10 endekslerinin 1987-2007 dönemindeki grafiksel görünüşleri sırasıyla Şekil 1 ve Şekil 3’te gösterilmiştir.

[Tablo 3, Şekil 1 ve Şekil 3]

Bundan sonraki analizlerde, MEP2 endeksi aslında bir hükümetin makroekonomik performansını yeterince iyi temsil edebilecek sayı ve özellikte değişken içermediği, MEP6 endeksi ise büyük ölçüde MEP10 endeksine benzer bir görünüm sergilediği için dikkate alınmayacaktır. MEP7 endeksi de, zaten ileriki sayfalarda (Bölüm 4) açıklanacak özel bir amaçla oluşturulduğundan, makalenin geri kalan kısmında daha çok MEP4 ve MEP10 ile ilgili bulgular üzerinde odaklanılacaktır.

Hemen belirtmek gerekir ki, yalnızca Tablo 3, Şekil 1 ve Şekil 3’teki bilgilere güvenerek, ele alınan dönemde hangi hükümetin diğerlerinden daha başarılı olduğunu net olarak saptayabilmek (birden fazla değişkeni MEP gibi tek bir ortalama göstergeye dönüştürmüş olmamıza rağmen) hâlâ olanaksızdır. Çünkü hükümetlerin gerçek makroekonomik performanslarını ölçebilmek için, Barro

(1996, 1999) tarafından da belirtildiği gibi, her hükümetin önceki hükümetten devir aldığı “makroekonomik mirası” da dikkate alarak bir düzeltme yapmak gereklidir. Eğer bu düzeltme yapılmazsa, örneğin Tablo 3’teki ortalama MEP10 değerlerine göre en yüksek ortalamayı tutturana 47. hükümeti (9.11.1989 – 23.6.1991) en başarılı hükümetmiş gibi kabul etmemiz gerekir. Oysa, 47. hükümetin iktidar döneminin tamamına ve Barro’nun önerdiği gibi performans endeksinin başlangıç ve bitişteki değerlerine baktığımızda, hiç de aynı yargıya varamayız.

Barro’nun önerisini bu çalışmada dikkate almak amacıyla, her hükümetin iktidara geldiği aydaki MEP endeksi değerini “sıfır” kabul ederek MEP4 ve MEP10 verilerini kümülatif biçimde yeniden düzenlersek, sırasıyla, Şekil 2(a) ve Şekil 4(a)’daki eğrileri elde ederiz. Bu iki şekildeki eğriler, hükümetlerin başlangıç endeks değerleri “0”a eşitlendikten sonra başlangıç tarihleri birbirlerinininkiyle karşılaştırılarak da, yani Şekil 2(b) ve Şekil 4(b)’daki gibi de karşılaştırılabilir.⁹ Böylece, bu grafiklerde, hükümetlerin ömür uzunlukları da performansları ile ilişkili biçimde birbirleriyle kıyaslanmış olmaktadır.

[*Şekil 2(a), Şekil 2(b), Şekil 4(a) ve Şekil 4(b)*]

LIMEP endeksinde olduğu gibi literatürde sıkça kullanılan dört değişken yardımıyla hesaplanan MEP4 endeksinden elde edilen hükümet performanslarının kıyaslanmasını (Şekil 2(a) ve Şekil 2(b)) ve MEP4’ün MEP10 endeksindekinden farklılaşan sonuçlarının yorumlanmasını (mevcut çalışmanın hacmini aşırı genişletmemek için) okuyucuya bırakarak, ekonominin çok daha geniş bir bölümünün görünümünü özetleyen MEP10 endeksi bulguları (Şekil 4(a) ve Şekil 4(b)) üzerinde daha fazla yoğunlaşabilmek amacıyla, hükümetlerin MEP10 değerleri farklı ölçütlere göre Tablo 4’teki gibi sıralamaya koyulmuştur.

[*Tablo 4*]

Hükümetlerin Şekil 4’te grafiksel olarak sunulan MEP10 endeksi değerleri (a) dönem ortalamaları, (b) göreve başlangıç ve bitiş tarihleri arasındaki farklar (devir farkları),¹⁰ (c) dönemlik standart sapma değerleri ve (d) dönem içi en düşük (minimum) değerleri itibarıyla Tablo 4’te ayrı ayrı sıralamaya tabi tutulmuştur.

Tablo 4(a)’ya göre en yüksek *ortalama* MEP10 değerlerine beş ay ömürlü 1. Yılmaz (23.6.1991 – 21.11.1991), 4.5 yıllık iktidarını hâlâ sürdürmekte olan AKP hükümetleri (18.11.2002 – 30.4.2007) ve Necmettin Erbakan başbakanlığındaki bir yıllık Refahiyol koalisyonu (28.6.1996 – 30.6.1997)

⁹ Bilinçli ve titiz bir seçmen veya iktisatçı açısından, eğer sorun bir hükümetin (net) performansını değerlendirmek ise, o hükümetin iktidara geldiği andaki mevcut ekonomik ortam (miras), Barro’nun da dediği gibi, gerçekten çok önemlidir. Fakat yine de, hükümetlerin bireysel çaba ve katkılarını bir kenara koyacak olursak, bir ülkenin genel gidişatı açısından daha önemli olan ve dolayısıyla ekonomik ajanların ilgilenmeyi ve ondaki gelişmeleri doğru algılayabilmeyi daha çok tercih ettiği gösterge, Şekil 4(a) veya 4(b)’deki (Barro önerisine göre çizilmiş) eğriler değil, Şekil 3’teki genel MEP10 eğrisidir.

¹⁰ Burada, “devir farkları” ifadesiyle kast edilen şey, bir hükümetin geçen hükümetten devir aldığı MEP10 endeks değeriyle, gelecek hükümete devir ettiği MEP10 endeks değeri arasındaki mutlak farktır.

zamanında ulaşılmıştır. Fakat, literatürde hükümet karşılaştırmalarında sıkça kullanılan dönem ortalamaları; dönem içinde ulaşılan uç (minimum ve maksimum) değerleri, dönem sonunda ulaşılan değerleri (yani MEP10 devir farklarını) ve dönem içindeki olası şiddetli dalgalanmaları (istikrarsızlıkları) büyük ölçüde gizleyebilmektedir. Bu nedenle, dönem ortalamalarına ek olarak, öncelikle Tablo 4(b)'deki gibi "devir farkları" sıralamasına da bakmak yararlı olabilir. Buna göre, en başarılı hükümetler olarak, sırasıyla, Çiller (25.6.1993 – 6.3.1996), Erbakan (Refahiyol koalisyonu, 28.6.1996 – 30.6.1997), 1. Yılmaz (23.6.1991 – 21.11.1991), 2. Özal (ANAP, 21.12.1987 – 9.11.1989) ve AKP (18.11.2002 – 30.4.2007) hükümetleri öne çıkmaktadır. Eklemek gerekir ki, gerek dönem ortalamalarına gerekse devir farklarına göre en başarısız hükümetler Akbulut (9.11.1989 – 23.6.1991) ve 7. Demirel (21.11.1991 – 25.6.1993) hükümetleridir. 2. ve 3. Mesut Yılmaz hükümetleri (6.3.1996 – 28.6.1996 ve 30.6.1997 – 11.1.1999) ile Ecevit hükümetleri (11.1.1999 – 18.11.2002) de, diğer başarısız hükümetler olarak göze çarpmaktadır.

Ancak, dönem ortalaması ve devir farkları kadar dikkate alınması gereken bir diğer ölçüt de, dönem içindeki MEP10 dalgalanmalarının şiddetidir. Çünkü bir iktidarın başarılı sayılabilmesi için makroekonomik göstergelerde aşırı inişler ve çıkışlar yaratmamış olması da gerekir. Söz konusu istikrarsızlıkları karşılaştırmak için, hükümetler Tablo 4(c)'de MEP10 endeksi değerlerine göre standart sapma sıralamasına koyulmuştur. Buna göre, en istikrarlı MEP10 değerlerine beş ay ömürlü 1. Yılmaz (23.6.1991 – 21.11.1991) ve bir yıl ömürlü Erbakan (28.6.1996 – 30.6.1997) hükümetleri dönemlerinde ulaşılmıştır.¹¹ Bu üçüncü ölçüte göre de en kötü performans gösteren iki hükümetten biri olan Akbulut hükümetinin (9.11.1989 – 23.6.1991) yanına, bu kez Tansu Çiller başbakanlığındaki üç hükümet (25.6.1993 – 6.3.1996) katılmıştır. 2000-2001 ekonomik krizinin yaratıcısı 5. Ecevit hükümeti de, MEP10'daki şiddetli dalgalanmalarıyla göze batmaktadır.

Şekil 3'teki MEP10 eğrisine bakıldığında, endeksi 20 yıllık süre zarfında en düşük değerlerine düşüren hükümetler 50. (1994 krizi) ve 57. hükümetlerdi (2000-2001 krizi). Bu bakımdan, dördüncü bir ölçüt olarak, hükümetlerin "0"dan başlayan bireysel MEP10 endekslerini kendi iktidarlari döneminde düşürdükleri minimum değerlere bakmak da yararlı olabilir. Tablo 4(d)'deki sıralamaya göre, en düşük dönem içi performansa Akbulut, 7. Demirel ve 2. Yılmaz hükümetleri dönemlerinde ulaşılmıştır. Kısa ömürlü 1. Yılmaz, en uzun ömürlü AKP ve bir yıllık Erbakan (Refahiyol) hükümetleri ise, dönem içindeki en düşük MEP10 değerleri bile diğer hükümetlerinkinden daha yüksek olan hükümetler olarak karşımıza çıkmaktadır.

Buraya kadar dört farklı ölçüte göre ele alınan MEP10 endeksi değerlerine göre en başarılı hükümet olarak 366 gün ömürlü 54. hükümet görülmektedir. Erbakan başbakanlığındaki Refahiyol

¹¹ Tablo 4(c)'ye göre, 2. ve 3. Yılmaz dönemlerinde de MEP10 göstergeleri görece istikrarlı olmuştur. Fakat önceki iki ölçüte göre yapılan değerlendirmeden de anımsanacağı üzere bu hükümetler aslında hiç de başarılı bir performans sergileyemedikleri için, istikrarlı bir MEP10 endeksine sahip olmalarının da bir önemi kalmamaktadır.

hükümeti dört ölçüt bakımından da en başarılı üç hükümetten biri olmayı başarmıştır. 150 günlük 1. Yılmaz hükümeti ikinci başarılı hükümet olarak gösterilebilir. AKP hükümeti (58.-59.) Nisan 2007 sonu itibariyle (yani iktidarının ilk 4.5 yılı tamamlanmışken) son 20 yıldaki en yüksek ikinci MEP10 ortalamasına ulaşmış, fakat 22 Temmuz 2007 erken genel seçimlerine doğru yaklaşılırken ekonomik performansında çok ciddi duraklama ve hatta gerilemeler baş göstermiştir. Bu nedenle, yüksek ortalama performansına rağmen, 2007 yazında başa gelecek yeni hükümete daha iyi bir makroekonomik ortam bırakabilme şansını elinden geçiriyormuş gibi gözükmektedir. Bu arada, 23 aylık 2. Turgut Özal hükümeti inişli çıkışlı bir makroekonomik performans göstermesine rağmen, devraldığından çok daha iyi bir MEP10 ortamını 47. hükümete devretmeyi başardığı için dikkat çekmektedir. Son 20 yılda Türkiye’de karşılaşılan en kötü makroekonomik performans ise, sırasıyla, Yıldırım Akbulut hükümeti (47.), 7. Süleyman Demirel hükümeti (49), Tansu Çiller hükümetleri (50.-52.), 4. ve 5. Bülent Ecevit hükümetleri (56. ve 57.) ile 3. ve 2. Mesut Yılmaz hükümetleri (55. ve 53.) tarafından ortaya koyulmuştur.

[Şekil 5]

Hükümetlerin iktidarda daha uzun kaldıkları ve böylece ülkede görece istikrarlı bir yönetim dönemi yaşandığı ölçüde makroekonomik açıdan daha yüksek başarı elde edebilecekleri ileri sürülebilir. Buna karşılık, bir hükümetin görev süresi uzadıkça, onun başarı şansını azaltabilecek bazı karşı etkenler de devreye girebilir. Bu çelişen etkilerden hangisinin 1987-2007 yıllarında Türkiye’de görev yapan hükümetler üzerinde daha baskın olduğunu kabaca sınamak üzere, Tablo 4’teki dört sıralama ölçütü Şekil 5’te olduğu gibi, hükümet ömürleriyle ilişkilendirilebilir. Şekil 4(b)’de ise, zaten hükümetlerin kendi bireysel MEP10 performansları iktidar süreleriyle ilişkilendirilerek çizilmiştir. Bu iki şekildeki bilgilere göre, son 20 yıldaki 14 (gruplandırılmış 10) hükümetten sadece üç tanesinin ömrü iki yıldan daha uzun sürebilmiştir: Çiller hükümetleri, Ecevit hükümetleri ve AKP hükümeti. Tansu Çiller başbakanlığındaki üç hükümetin (25.6.1993 – 6.3.1996) temel makroekonomik göstergeleri iyileştirebilme açısından son derece başarısız olduğu, toplam 33 aylık yönetim boyunca göstergelerdeki dalgalanmaların son derece istikrarsızlaştığı ve dahası, bu dönemde Cumhuriyet tarihinin en ciddi ekonomik krizlerinden birinin (1994 döviz krizi) yaşandığı yukarıda belirtilmişti. Toplam 47 aylık bir döneme yayılan 4. ve 5. Ecevit hükümetleri döneminde (11.1.1999 – 18.11.2002) ise, Türkiye’de 1994’tekinden çok daha derin ve sektörel etkileri açısından daha yaygın bir ekonomik kriz (2000-2001 krizi) çıkmış ve üzerinden altı yıldan fazla bir süre geçmesine rağmen bu krizin bazı olumsuz etkileri (yüksek işsizlik gibi) hâlâ tümüyle silinememiştir. Şubat 2001’deki büyük döviz krizinden sonra, özellikle 2002 yılının ilk dört ayında MEP10’da sağlanan ciddi iyileşmeye rağmen, onu izleyen Mayıs-Ağustos aylarında 10 temel göstergede yeniden ciddi bir genel bozulma yaşanmış ve 31 Temmuz 2002’de alınan erken seçim kararı nedeniyle 3 Kasım 2002’de yapılan seçimlerde, henüz 14 Ağustos 2001 tarihinde kurulmuş olan AKP (seçimde uygulanan yüzde 10’luk baraj sisteminin de büyük yardımıyla) iktidara “tek başına” gelmiştir. Şekil 4(b) ve Şekil 5’teki verilere göre; 18 Kasım 2002’de göreve başlayan AKP hükümetleri özellikle ilk beş ayda 10 temel göstergede

görülen küçümsenmeyecek ölçüdeki bir genel bozulmanın ardından daha başarılı sonuçlar almaya başlamış, fakat iktidarının beşinci yılında (özellikle Mayıs 2006 – Nisan 2007 döneminde) ekonomiyi bu 10 göstere itibariyle yeniden oldukça “vasat” (0.025) bir genel düzeye doğru geriletmiştir. Şekil 3’teki MEP10 endeksinin, her birinin *ortalaması* sıfır olan seçilmiş 10 bileşenden türetildiğini anımsarsak, AKP hükümetinin Kasım 2002’de “- 0.173” değerindeyken devir aldığı MEP10 endeksini geçici bir yükselişin (0.364) ardından Nisan 2007 itibariyle “0.025” (neredeyse “sıfır”) düzeyine kadar geriletmiş olması oldukça dikkat çekicidir.

[**Tablo 5 ve Şekil 6**]

Bütün bu karşılaştırmalara göre, sonuç olarak, Türkiye’de son 20 yılda görev yapan hükümetlerin daha uzun ömürlü oldukları ölçüde daha başarılı olduklarına dair hipotezi reddedebiliriz. Şekil 5’teki veriler, en uzun ömürlü üç hükümetten çok daha kısa ömürlü olduğu halde onlardan çok daha yüksek MEP10 dönem ortalamaları tutturabilen (48. ve 54. hükümetler gibi) ve makroekonomik göstergelerde en az onlar kadar büyük iyileşmeler elde edebilmeyi başaran (54., 48. ve 46. hükümetler gibi) hükümetlerin varlığını açıkça göstermektedir. Tablo 5 ve Şekil 6’daki karşılaştırmalar ise, hükümetlerin iktidarda buldukları her bir ay başına kaçır puanlık devir farkı yaratabildiklerini göstermektedir ve bu ek ölçüte göre ortaya çıkan sıralama Şekil 5’ten elde edilen bulguları daha da berraklaştırmaktadır.

[**Şekil 7 ve Şekil 8**]

Hükümetlerin ömrü ile makroekonomik başarıları arasındaki ilişkiyi inceledikten sonra, bu noktada, Barro eleştirisinde sözü edilen “başlangıç değeri” veya “makroekonomik gösterge mirası” konusuna yeniden dönmemiz yararlı olabilir. Çünkü hükümetlerin ömrünün kısa gözükmesi veya kısa sürmesine yol açan etkenler arasında, başlangıçta devir aldıkları makroekonomik mirasın bozukluğu da bulunuyor olabilir. Şekil 3’teki MEP10 verilerinden yararlanarak bu hipotezi de burada kolayca sınayabiliriz. İşte bu amaçla, Şekil 3’teki Barro düzeltilmesiz MEP10 verileri itibariyle her hükümetin göreve başlangıç ve görevi devir aylarındaki MEP10 endeks değerleri kullanılarak Şekil 7 ve Şekil 8 çizilmiştir. Şekil 7(a)’ya göre, son 20 yılda görece en iyi MEP10 mirası devir almış olan hükümetler Akbulut (47.) ve 2. Özal (46.), en kötü miras devir alanlar ise 1. Çiller (50.), AKP (58.), Erbakan (54.), ve 4. Ecevit (56.) hükümetleridir. Öte yandan, Şekil 7(b)’ye göre, gelecek hükümete görece en iyi MEP10 mirası devir etmiş olan hükümetler 2. Özal (46.), 1. Yılmaz (48.) ve Erbakan (54.) hükümetleri, en kötü miras devretmiş olanlar ise 7. Demirel (49.), 5. Ecevit (57.), 2. Yılmaz (53.) ve 3. Yılmaz (55.) hükümetleridir. Ayrıca, Şekil 7(a)’daki karşılaştırmaya göre, görece daha iyi MEP10 mirası devralan hükümetlerin daha uzun süre iktidarda kalabilmeyi başardıklarına veya görece daha kötü miras devralanların iktidar süresinin daha kısa olduğuna ilişkin herhangi bir destekleyici bulgu yoktur. Şekil 7(b)’deki karşılaştırmalara göre ise, iktidarda daha uzun süre kalmayı başarabilen hükümetlerin gelecek hükümete daha iyi MEP10 mirası devir edebildiklerine dair en ufak bir işaret

yoktur.¹² Daha önce Tablo 1’de özetlenen hükümet değişikliği gerekçeleri de anımsanacak olursa, bu saptamalar aslında pek de şaşırtıcı değildir. Başka bir deyişle, Türkiye’de son 20 yılda gerçekleşen hükümet değişikliklerinin temel gerekçeleri arasında, makroekonomik açıdan elde ettikleri başarı veya başarısızlıkların önemsenecek bir yeri yoktur.

Son olarak, Şekil 8’deki karşılaştırmaya göre, hem iyi bir MEP10 mirası devralıp hem de bir sonraki hükümete iyi bir miras devreden (yani Şekil 8’de sağ üst kadranda yer alan) tek hükümet 2. Özal hükümetidir. Onu izleyen 47. hükümet (Akbulut hükümeti) ise, devir aldığı bu iyi mirası oldukça bozarak bir sonrakine devir etmiştir. 49. (7. Demirel), 55. (3. Yılmaz) ve 53. (2. Yılmaz) hükümetleri de, önceki hükümetlerden devir aldıkları görece iyi mirasları değerlendiremeyip daha da bozarak bir sonrakine devir eden hükümetler olarak, Akbulut hükümetiyle (47.) birlikte, Şekil 8’in sol üst kadranda yer almaktadır. Devir aldığı kötü mirası sonuçta iyileştiremeden 58. hükümete devrettiği için Ecevit hükümetleri şeklin sol alt kadranda kalmıştır. Erbakan (54.) ve 1. Yılmaz (48) hükümetleri, devir aldıkları kötü MEP10 mirasını görev süreleri içinde görece başarılı bir biçimde iyileştirmiş iki hükümet olarak Şekil 8’in sağ alt kadranda yer alırken, inişli çıkışlı performansına rağmen Çiller hükümetleri (50.-52.) de sağ alt kadrana geçebilmeyi başarmıştır. Ayrıca, iktidarı, 22 Temmuz 2007’de yapılacak erken genel seçimin sonuçlarına göre kurulacak 60. hükümete devir edecek olan Erdoğan hükümeti de, 5. Ecevit hükümetinden devir aldığı bozuk MEP10 değerini ilk birkaç yıldaki geçici iyileşmenin ardından gösterdiği performans düşüşüne rağmen Nisan 2007 itibarıyla sağ alt kadrana taşıyabilmiş, ama sonuçta 60. hükümete pek de parlak sayılamayacak bir miras devredecekmiş gibi gözükmektedir. Mayıs-Temmuz 2007 dönemine ilişkin olarak önümüzdeki haftalarda açıklanacak istatistiksel verilere göre AKP hükümetinin bir toparlanma gösterebilmesi olasılığı, özellikle Nisan-Haziran aylarındaki Cumhurbaşkanlığı seçimi vesilesiyle yaşanan derin siyasi bunalım ve Haziran-Temmuz aylarındaki yoğun ve gergin erken seçim atmosferi nedeniyle çok da yüksek olmayabilir.

4. Sonuç Değerlendirmesi

22 Temmuz 2007’de yapılacak erken seçimin arifesinde yapılan bu araştırmada; son 20 yılda Türkiye’de iktidarda bulunan 14 hükümetin başarı dereceleri, özellikle, seçilmiş 10 temel makroekonomik göstergeden oluşturulan aylık MEP10 endeksi yardımıyla ayrıntılı biçimde analiz edilmiştir. Bu endeksin literatürdeki Okun, Barro veya LIMEP türü performans endekslerinden en önemli üstünlüğü; bir hükümetin bütün iktidar dönemi için “dönem ortalaması” biçiminde tek bir endeks değerinden oluşmak yerine, Türkiye gibi hükümet ömürlerinin aylarla ölçüldüğü bir ülkenin istikrarsız siyasi ortamına oldukça uygun bir biçimde aylık zaman serisi verilerinden oluşuyor

¹² Devir alınan veya edilen MEP10 mirası ile hükümetlerin ömrü arasında ciddi bir ilişkinin bulunmadığı, Şekil 7(a) ve

olmasıdır. Böylelikle, çalışmada, hükümetlerin iktidarda buldukları bütün aylar boyunca sergiledikleri makroekonomik performans değişimleri (dönem ortalaması dışındaki endeks verilerine göre de) çok yönlü olarak değerlendirilebilmiştir.

Bu çalışmada tasarlanan MEP10 endeksiyle ilgili çok yönlü değerlendirmelere göre, son 20 yılda Türkiye’de iktidarda bulunan hükümetler, Tablo 6’daki gibi üç grupta toplanabilir: (1) çeşitli ölçütlere göre diğerlerinden daha başarılı olan hükümetler, (2) görece olarak başarısız hükümetler ve (3) kendi iktidarlarda döneminde ekonomik kriz çıkan, en başarısız hükümetler.¹³

[**Tablo 6**]

Analiz sonuçlarına göre, Aralık 1987 – Nisan 2007 döneminde iktidarda bulunan hükümetlerden farklı ölçütlere göre görece en başarılı makroekonomik sonuçlar elde etmiş olan hükümet olarak, 366 gün ömürlü 54. hükümet (Erbakan hükümeti, 28.6.1996 – 30.6.1997) öne çıkmaktadır. Refah Partisi – Doğru Yol Partisi ortaklığıyla kurulan 54. hükümet (Refahyol Hükümeti),¹⁴ ortalamasının altında ömre sahip bir hükümet olmasına rağmen, devir aldığı bozuk göstergeleri iyileştirmede oldukça başarılı olmuştur.

46. hükümet (2. Özal hükümeti, 22.12.1987 – 9.11.1989) ise, 1. Turgut Özal hükümetinden oldukça iyi makroekonomik göstergeler devir almış ve toplam 688 günlük iktidar süresinin ilk yarısındaki bozulmaya rağmen sonradan MEP10’u yeniden iyileştirerek son 20 yılın en iyi göstergelerini gelecek hükümete (Akbulut hükümetine) devreden hükümet olmayı başarmıştır. Ancak, 590 günlük 47. hükümet bu avantajını hiç de iyi kullanamayarak MEP10’u eksi değerlere doğru geriletmiş ve ANAP’ın genel başkanlığına getirilen Mesut Yılmaz’ın başbakanlık görevini Yıldırım Akbulut’tan devir alması da sonucu kalıcı biçimde değiştirmemiştir. Aslında başarılı sayılabilecek bir performans sergileyen 150 günlük 1. Yılmaz hükümeti, yerini 20 Ekim 1991 tarihindeki erken genel seçim sonucunda kurulan 49. hükümete (Süleyman Demirel başbakanlığındaki DYP-SHP koalisyonu) bırakmış ve maalesef 7. Demirel hükümeti de MEP10’u yeniden çok ciddi bir bozulma süreci içine sokmuştur. Fakat bu sırada, Cumhurbaşkanı Turgut Özal 17 Nisan 1993’te vefat edince onun yerine Cumhurbaşkanı seçilen Süleyman Demirel’in yerine Başbakanlık görevine Tansu Çiller getirilmiş ve 25.6.1993 – 6.3.1996 tarihlerinde peş peşe iktidarda bulunan üç Çiller hükümeti ülkeye MEP10 verilerine göre son 20 yıldaki en kötü ve en istikrarsız dönemini yaşatmıştır. 1. Çiller hükümeti dönemine, anımsanacağı üzere, son 20 yıldaki iki büyük ekonomik krizden ilki, 1994 döviz krizi

7(b)’deki regresyon doğrularının eğimlerinden de açıkça görülmektedir.

¹³ Bu çalışmada yapılan çok yönlü performans değerlendirmesi nedeniyle, hükümetler 1’den 10’a doğru basit bir başarı sıralamasına koyulmayıp Tablo 6’daki gibi üç grup halinde sınıflandırılmıştır.

¹⁴ Bu ve diğer TC hükümetlerinin üyeleri ve programları için şu adreslere bakılabilir:
<http://www.basbakanlik.gov.tr/sour.ce/index.asp?wpg=hukumetler> ve
<http://www.tbmm.gov.tr/hukumetler/hukumetler.htm>

damgasını vurmuştur. Özetle, Akbulut hükümeti döneminde başlayan makroekonomik bozulma, 7. Demirel döneminde iyice hızlanıp 1. Çiller döneminde 1994 döviz kriziyle noktalanmıştır.

24 Aralık 1995 tarihindeki erken genel seçimden sonra görevi 3. Çiller hükümetinden devir alan ve 113 gün iktidarda kalabilen 53. hükümet (2. Yılmaz hükümeti) döneminde de süren MEP10 bozulması, 54. hükümetin (Refahiyol koalisyonu) başa geçtiği 6 Haziran 1996 tarihine kadar devam etmiştir. 54. hükümetin yukarıda da değinilen bir yıllık başarılı ekonomi yönetiminden sonra, Refahiyol hükümetinin koalisyon protokolü gereği Başbakan Erbakan'ın görevi Başbakan Yardımcısı Tansu Çiller'e bırakmak amacıyla istifası üzerine, "28 Şubat (1997) süreci" diye bilinen siyasi gelişmelerin de etkisiyle, Cumhurbaşkanı Süleyman Demirel yeni hükümeti kurma görevini Mesut Yılmaz'a vermiştir. Üçüncü kez başbakan koltuğuna oturan Mesut Yılmaz ANAP, DSP ve DTP'den oluşan ve CHP'nin de dışarıdan desteklediği ANASOL-D hükümetini (55. hükümet) kurmuş ve ne yazık ki, MEP10 endeksi 559 günlük 3. Yılmaz döneminde yeni bir bozulma sürecine girmiştir. Öte yandan, 30 Temmuz 1998 tarihinde TBMM'de yapılan oylamada genel seçimlerin 18 Nisan 1999 günü yapılması kararı alınca ve Başbakan Yılmaz hakkında verilen bir gensoru önergesi 25 Kasım 1998 tarihinde kabul edilince 55. hükümet istifa etmiş ve seçimlere kadar görev yapmak üzere Ecevit başkanlığında kurulan DYP-ANAP destekli (geçici) DSP azınlık hükümeti (56. hükümet) göreve gelmiştir. 136 günlük bu kısa hükümet döneminde MEP10'da başlayan iyileşme, seçimlerden sonra Bülent Ecevit başkanlığında kurulan DSP-MHP-ANAP koalisyonunun (57. hükümet) ilk aylarındaki gerilemeden sonra, 2000-2002 ekonomik istikrar ve yeniden yapılandırma programının uygulanmaya başlandığı Ocak 2000'e dek sürmüştür. Ancak, üç yıllık programın ilk altı ayda birkaç göstergede yol açtığı iyileşmeye rağmen, Türkiye özellikle Kasım 2000 – Şubat 2001 döneminde belki de tarihinin en yaygın reel sektör, bankacılık ve döviz krizine girmiştir. Ekonomik kriz, artan işsizlikle birlikte giderek derinleşmiş, fakat 2001 yılı bahar aylarında alınan yeni önlemlerin etkisiyle Türkiye ekonomisi 2001 yılı Kasım ayından itibaren bir iyileşme sürecine girmiştir. MEP10 verilerine göre, iyileşme Nisan 2002'ye dek sürmüş, ama daha sonra göstergelerde yeniden bir bozulma baş göstermiştir. Bu sırada, 31 Temmuz 2002'de alınan bir kararla, genel seçimler 3 Kasım 2002 tarihine, yani öne, çekilmiş ve seçimleri kazanan AKP, böylece, son 20 yılın en uzun iktidar dönemini de başlatmıştır.

Önceki hükümetin 2001 krizinden sonra aldığı makroekonomik önlemler üzerinde ciddi bir değişiklik veya iyileştirme yapmayan AKP hükümetleri, MEP10 endeksini Eylül 2005'e doğru inceleme dönemi açısından yüksek sayılabilecek değerlere doğru artırmayı başarmıştır. Fakat, özellikle yüksek işsizlik oranlarını, büyük cari hesap açıklarını ve Türkiye'nin hızla artan toplam dış borçlarını geriletmeyi bir türlü başaramadığı için, Erdoğan hükümeti, özellikle Mayıs 2006 – Nisan 2007 döneminde MEP10'u hızlı bir şekilde 1987-2007 ortalamasına (sıfıra) doğru geriletmiştir. Eğer MEP10'da yer alan 10 göstergeden AKP hükümetinin en başarısız olduğu bu üç bileşeni (X2, X4 ve

X9) dışlayacak olsaydık, performans endeksimiz MEP7 gibi (MEP10'unkine göre) çok daha yüksek değerler civarında seyretmeye devam ediyor olacaktı (bak. Şekil 9).

[*Şekil 9*]

Başka bir deyişle, eğer AKP hükümeti başarısız olduğu bu üç değişkende de hiç değilse diğer yedi değişkendeki kadar bir başarı elde edebilmiş olsaydı, belki de 2. Özal hükümetinin bıraktığına oldukça yakın bir MEP mirasını 22 Temmuz 2007 seçimlerinden sonra 60. hükümete bırakacak olabilirdi. Şöyle de düşünebiliriz: Eğer AKP hükümeti, Nisan 2007'ye gelirken örneğin sadece işsizliği Kasım 2000'den önceki düzeylere doğru yavaş yavaş düşürebilmeyi başarabilmiş olsaydı bile, (cari hesap açıklarındaki ve toplam dış borçlardaki büyük artışları frenleyemediği halde,) performans endeksi bugün (Nisan 2007'de) Şekil 9'daki MEP10* gibi görece MEP10'dan daha yüksek bir değer dolayında bulunuyor olacaktı. AKP hükümeti dönemiyle ilgili bütün bu değerlendirmeler, aslında, uygulanmakta olan iktisat politikalarında artık acilen bir revizyona gidilmesi gerektiği görüşünü açıkça desteklemektedir. Aksi takdirde, MEP10 endeksi, seçim sonrasındaki olası gerilim ve istikrarsızlıkların da etkisiyle kolayca “ekonomik bakımdan kötü” bölgeye doğru alçaltılabilecektir.

Hükümetlerin Türkiye'yi yönetmedeki başarıları, elbette ki yalnızca makroekonomik göstergelerle ilgili başarılarıyla sınırlı görülmeyebilir. Bir hükümetin genel başarısı, doğaldır ki, ekonomik alandakinin çok ötesine uzanıp hukuksal, toplumsal ve kültürel alanlar gibi çok çeşitli alanları kapsar. Ancak, yine de, bu çalışmadaki gibi genel endeks oluşturma denemelerinin, oldukça emek-yoğun bir çaba gerektirmesine karşın, en azından hükümetlerin makroiktisat performanslarının karşılaştırılması ve değerlendirmesinde konuyla ilgilenen herkese yardımcı olacağını düşünüyorum. Zaten bugüne kadar literatürde örneğin ABD, OECD, AB, Asya ve Latin Amerika'daki hükümetlerle ilgili karşılaştırmalarda 1970'den bu yana bu denli sık kullanılmış olmaları, performans endekslerinin iktisat politikası tartışmalarındaki yararlılığının açık bir göstergesidir.

Kaynakça

- Asher, M., R. Defina ve K. Thanawalla (1993): "The Misery Index: Only Part of the Story". *Challenge*, 58-62.
- Barro, R. J. (1996): *Getting It Right: Markets and Choices in a Free Society*. Cambridge: The MIT Press.
- Barro, R. J. (1999): "Reagan vs. Clinton: Who's the Economic Champ?" *Business Week*, 22 Şubat.
- Bozzoli, G., M. A. Irigoien ve G. della Paolera (2003): "Passing the Buck: Monetary and Fiscal Policies in Argentina: 1852-2000". İçinde yayınlandığı kitap: G. della Paolera ve A. M. Taylor (derl.), *A New Economic History of Argentina*, Cambridge: Cambridge University Press.
- Bulutay, T. (1995): *Employment, Unemployment and Wages in Turkey*. Ankara: International Labour Office ve Devlet İstatistik Enstitüsü (TÜİK).
- Calmfors, L. ve J. Driffill (1988): "Bargaining Structure, Corporatism, and Macroeconomic Performance". *Economic Policy*, 6: 13-61.
- Cherchye, L. (2001): "Using Data Envelopment Analysis to Assess Macroeconomic Policy Performance". *Applied Economics*, 33: 407-416.
- Kibritçioğlu, A. ve B. Kibritçioğlu (2004): *Türkiye'de Uzun-Dönem Reel Döviz Kuru Dengesizliği, 1987-2003*. Ankara: Hazine Müsteşarlığı Ekonomik Araştırmalar Gen. Müd., Araştırma ve İnceleme Dizisi, No. 38.
- Lovell, C. A. K. ve J. T. Pastor (1995): Macroeconomic Performance of Sixteen Ibero-American Countries over the Period 1980-1991. *IVEC Working Paper* (Valencia), No. 95-11.
- Lovell, C. A. K., J. T. Pastor ve J. A. Turner (1995): "Measuring Macroeconomic Performance in the OECD: A Comparison of European and Non-European Countries". *European Journal of Operational Research*, 87: 507-518.
- Melyn, W. ve W. Moesen (1991): Towards a Synthetic Indicator of Macroeconomic Performance: Unequal Weighting when Limited Information is Available. Centre for Economic Studies, Catholic University of Leuven, *Public Economics Research Paper* No. 17.
- Moesen, W. ve L. Cherchye (1998): The Macroeconomic Performance of Nations: Measurement and Perception. Centre for Economic Studies, Catholic University of Leuven, *Discussion Papers Series* No. 98.22.
- Okun, A. (1970): *The Political Economy of Prosperity*. Washington, DC: Brookings.
- Telatar, F. (1997): "Makroekonomik Performans İndekslerine Göre Hükümetler Arası Sıralamalar, 1950-96". *İktisat, İşletme ve Finans Dergisi*, Eylül, s. 64-81.

Hükümetin Sıra Numarası	Başbakanın Soyadı ve Kaçınıc Kez Başbakan Olduğu	Hükümetin Ortakları veya Niteliği	Hükümetin Göreve Gelme (Değişiklik) Nedeni	Genel Seçim veya Hükümet Değişikliği Tarihinin Belli Olduğu Gün	Yapılan Genel Seçimin Tarihi	Hükümetin Göreve Başladığı Tarih	Hükümet Programının Oylanıp Kabul Edildiği Tarih	Kabul Oylarının Üye Sayısına Oram	Görev Süresi (gün)	İktidardaki Toplam Gün Sayısı
46	2. Özal	ANAP hükümeti	Genel Seçim	06 Kasım 1983	29 Kasım 1987	21 Aralık 1987	30 Aralık 1987	64.4	688	688
47	Akbulut	ANAP hükümeti	BB Özal'ın CB seçilmesi	09 Kasım 1989	-	09 Kasım 1989	15 Kasım 1989	61.8	590	590
48	1. Yılmaz	ANAP hükümeti	M. Yılmaz'ın ANAP Başkanı seçilmesi	15 Haziran 1991	-	23 Haziran 1991	05 Temmuz 1991	58.9	150	150
49	7. Demirel	DYP-SHP koalisyonu	Erken genel seçim kararı alınması	24 Ağustos 1991	20 Ekim 1991	21 Kasım 1991	30 Kasım 1991	62.2	581	581
50	1. Çiller	DYP-SHP koalisyonu	CB Özal'ın vefatından sonra BB Demirel'in CB seçilmesi	16 Mayıs 1993	-	25 Haziran 1993	05 Temmuz 1993	54.9	831	982
51	2. Çiller	DYP azınlık hükümeti	Koalisyon için anlaşmazlık nedeniyle BB'nin istifası	20 Eylül 1995	-	05 Ekim 1995	15 Ekim 1995	42.4	24	
52	3. Çiller	Seçim için DYP-CHP geçici hükümeti	Güvenoyu alamayan BB Çiller'in istifası	15 Ekim 1995	-	30 Ekim 1995	05 Kasım 1995	54.0	127	
53	2. Yılmaz	DSP destekli ANAP-DYP azınlık koalisyonu	Erken genel seçim	26 Ekim 1995	24 Aralık 1995	06 Mart 1996	12 Mart 1996	46.7	113	113
54	Erbakan	RP-DYP (Refahyol) koalisyonu	Hakkında gensoru önergesi verilen BB Yılmaz'ın istifası	06 Haziran 1996	-	28 Haziran 1996	08 Temmuz 1996	50.5	366	366
55	3. Yılmaz	CHP destekli ANAP-DSP-DTP (Anasol-D) azınlık koalisyonu	Refahyol hükümetinin koalisyon protokolü gereği BB Erbakan'ın istifası	18 Haziran 1997	-	30 Haziran 1997	08 Temmuz 1996	50.5	559	559
56	4. Ecevit	DYP ve ANAP destekli DSP azınlık hükümeti	Genel seçim kararı alınması sonrasında gensorularda güvenoyu alamayan hükümetin istifası	25 Kasım 1998	-	11 Ocak 1999	17 Ocak 1999	56.8	136	1405
57	5. Ecevit	DSP-MHP-ANAP koalisyonu	Erken genel seçim	30 Temmuz 1998	18 Nisan 1999	28 Mayıs 1999	09 Haziran 1999	66.0	1269	
58	1. Gül	AKP hükümeti	Erken genel seçim	31 Temmuz 2002	3 Kasım 2002	18 Kasım 2002	28 Kasım 2002	62.9	115	1623
59	1. Erdoğan	AKP hükümeti	Gül Hükümeti'nin BB görevini R. T. Erdoğan'a bırakmak üzere istifa etmesi	11 Mart 2003	-	14 Mart 2003	23 Mart 2003	63.6	1508 *	

Tablo 1: Türkiye'de Hükümetler, 21 Aralık 1987 – 30 Nisan 2007

Kaynak: TBMM ve TC Başbakanlık internet siteleri ve günlük gazete arşivleri; yazarın kendi derleme ve hesaplamaları.

Kısaltmalar: BB Başbakan, CB ise Cumhurbaşkanı anlamına gelmektedir.

* 1. Erdoğan Hükümeti ancak 22 Temmuz 2007 seçimlerinden sonra son bulacak. Fakat bu çalışmadaki istatistiksel veriler Ocak 1987 – Nisan 2007 dönemini kapsadığı için, 59. Hükümetin görev süresi Nisan 2007 itibarıyla hesaplanmıştır.

Hükümet	Göreve Başlama Tarihi	İktidardaki Görev Süresi (gün)		1		2		3		4		5		6		7		8		9		10		
				TÜFE'deki Yıllık Değişim (%)	İşsizlik Oranı (%)	İmalat Sanayii Üretim End. Yıllık Değişim (%)	Cari Hesap Dengesi / GSYİH (%)	HM'nin Ağırlıklı Yıllık Bileşik Faiz Haddi (%)	Kamu Kesimi Borçlanma Gereği / GSYİH (%)	Reel Döviz Kurundaki Dengesizlik (%)	Para İkamesi (%)	Toplam Dış Borç Stokundaki Yıllık Artış (%)	İMKB Ulusal 100 End.'deki Yıllık Artış (%)											
46	2. Özal	21.12.1987	688	688	70.4	8.4	3.5	0.9	61.3	5.3	3.2	27.3	5.8	6.6										
47	Akbulut	09.11.1989	590	590	61.4	8.3	3.2	-0.8	60.5	7.1	4.0	25.3	12.2	233.0										
48	1. Yılmaz	23.06.1991	150	150	67.9	8.3	6.9	0.0	83.1	9.9	0.8	35.2	6.9	-60.9										
49	7. Demirel	21.11.1991	581	581	67.7	8.6	4.6	-0.6	86.5	10.6	6.1	56.4	7.9	-18.3										
50	1. Çiller	25.06.1993	831	982	95.5	93.2	8.2	8.0	0.9	2.3	-0.6	-0.7	143.0	145.3	7.7	7.4	10.5	9.4	85.7	85.5	8.6	9.2	40.0	35.8
51	2. Çiller	05.10.1995	24		80.5	7.3	10.2	-1.4	-0.7	158.3	5.4	3.1	84.5	12.1	12.6									
52	3. Çiller	30.10.1995	127	83.3	7.1	5.6	-2.3	122.3	7.0	1.1	86.1	12.9	-23.4											
53	2. Yılmaz	06.03.1996	113	113	79.2	6.9	7.3	-1.9	109.3	8.8	2.1	83.7	8.4	15.2										
54	Erbakan	28.06.1996	366	366	87.2	6.8	4.4	-0.8	116.5	8.2	1.4	87.3	9.6	22.7										
55	3. Yılmaz	30.06.1997	559	559	63.6	55.8	7.0	8.2	-4.5	1.0	2.1	-0.8	107.4	76.7	12.7	14.4	0.8	8.4	76.4	99.0	11.9	7.3	-21.8	12.4
56	4. Ecevit	11.01.1999	136	1405	54.5	8.3	1.9	-1.1	-0.8	73.2	9.0	101.5	7.1	15.0										
57	5. Ecevit	28.05.1999	1269	27.3	12.3	10.2	10.2	12.6	7.7	-1.3	-5.1	55.4	25.8	12.2	4.0	5.8	4.7	113.3	69.0	14.9	12.4	-24.2	40.0	
58	Gül	18.11.2002	115	1623	11.1	10.2	7.3	-5.5	-5.1	23.4	3.4	4.7	65.4	12.1	45.3									
59	Erdoğan	14.03.2003	1508	50+51	58+59	56	59	52	57	50+51	57+58	58	48											
En Kötü Makroekonomik Performans Gösteren Hükümet				59	55	58	56	59	59	56	47	46	47											
En İyi Makroekonomik Performans Gösteren Hükümet				59	55	58	56	59	59	56	47	46	47											

Tablo 2: Türkiye'de Hükümetler ve Makroekonomik Göstergeler (Aralık 1987 – Nisan 2007)

Kaynak: TCMB-EVDS, TÜİK ve HM veri bankaları ile TBMM ve Başbakanlık internet siteleri; yazarın kendi hesaplamaları.

Açıklama: Tablonun sütunlarındaki sarı (açık gri) taralı kutucuklar ilgili değişken açısından en başarılı, yeşil (koyu gri) taralı kutucuklar ise en başarısız veriyi göstermektedir. Sekizinci sütundaki para ikamesi göstergesi döviz tevdiat hesaplarının M2 para arzına oranı olarak tanımlanmıştır. Yedinci sütundaki değişken ise, TCMB'nin TÜFE bazlı reel efektif döviz kuru endeksinin uzun dönem dengesinden uzaklık (aşırı değerlendirme veya değer kaybı) derecesiyle ilgilidir. Bu sütundaki veriler sifıra yakın olduğu ölçüde cari reel efektif döviz kuru uzun dönem denge kuruna yakın, sıfırdan yüksek olduğu ölçüde ise cari reel kur uzun dönem denge değerinin üstünde veya altında demektir. Tablodaki değişkenlerin ayrıntılı tanım ve yorumlanması için çalışmanın sonundaki "Veri Kaynakları ve Değişken Tanımları" ekine bakılması yararlı olabilir.

Hükümet		Göreve Başlama Tarihi	İktidardaki Görev Süresi (gün)		Ortalama Düzeyler										
					MEP2 Endeksi		MEP4 Endeksi		MEP6 Endeksi		MEP7 Endeksi		MEP10 Endeksi		
46	2. Özal	21.12.1987	688	688	-0.18		0.12		0.23		0.26		0.34		
47	Akbulut	09.11.1989	590	590	0.02		0.05		0.12		0.50		0.37		
48	1. Yılmaz	23.06.1991	150	150	-0.12		0.16		0.02		0.07		0.17		
49	7. Demirel	21.11.1991	581	581	-0.20		0.00		-0.13		-0.20		-0.08		
50	1. Çiller	25.06.1993	831	982	-0.50		-0.40		-0.26		-0.18		-0.37		-0.32
51	2. Çiller	05.10.1995	24		0.14		0.25		0.00		-0.22		-0.06		
52	3. Çiller	30.10.1995	127		0.18		0.05		-0.08		-0.25		-0.12		
53	2. Yılmaz	06.03.1996	113	113	0.18		0.05		-0.08		-0.25		-0.12		
54	Erbakan	28.06.1996	366	366	0.34		0.22		0.02		-0.19		0.02		
55	3. Yılmaz	30.06.1997	559	559	0.21		0.18		-0.01		-0.27		0.00		
56	4. Ecevit	11.01.1999	136	1405	0.53		0.15		0.36		0.05		-0.03		-0.27
57	5. Ecevit	28.05.1999	1269		0.11		0.03		-0.20		-0.20		-0.52		
58	Gül	18.11.2002	115	1623	-0.25		-0.01		0.13		-0.25		0.00		0.06
59	Erdoğan	14.03.2003	1508		0.00		-0.28		0.16		0.15		-0.11		
En Kötü Makroekonomik Performans Gösteren Hükümet					50+51		59		50+51		50+51		50+51		
En İyi Makroekonomik Performans Gösteren Hükümet					56		56		46		59		47		

Tablo 3: Alternatif Makroekonomik Performans (MEP) Endekslerinin Hükümetlere Göre Ortalama Değerleri

Kaynak: TCMB-EVDS, TÜİK ve HM veri bankaları ile TBMM ve Başbakanlık internet siteleri; yazarın kendi hesaplamaları.

Açıklama: Tablodaki yeşil (koyu gri) taralı kutucuklar en kötü, sarı (açık gri) kutucuklar ise en iyi endeks ortalaması değerlerini göstermektedir. Yukarıdaki tabloda hükümetler itibarıyla dönem ortalamaları verilen beş endeks, Tablo 2’de yer alan 10 değişkenin standartlaştırılmış aylık değerlerinin aritmetik ortalamaları kullanılarak hesaplanmıştır: MEP2 için Tablo 2’deki ilk iki, MEP4 için ilk dört, MEP6 için ilk altı, MEP10 için ise 10 değişken ile ilgili standardize edilmiş veriler kullanılmıştır. MEP7’nin bileşenleri arasında, AKP hükümetlerinin görece daha başarısız olduğu ikinci, dördüncü ve dokuzuncu değişkenler yer almamaktadır. MEP endekslerinin tanımları için ayrıca metine (Bölüm 3) bakılabilir. Endeks bileşenlerinin (X1, ... , X10) ayrıntılı tanım, kaynak ve hesaplanma yöntemleri için çalışmanın sonundaki “Veri Kaynakları ve Değişken Tanımları” ekine bakılması yararlı olacaktır.

(a) Dönem Ortalamalarına Göre Sıralanmış MEP10 Değerleri										
Hükümet	48	58+59	54	50+51+52	46	55	56+57	53	49	47
	1. Yılmaz	1. Gül + 1. Erdoğan	Erbakan	1.-3. Çiller	2. Özal	3. Yılmaz	4.-5. Ecevit	2. Yılmaz	7. Demirel	Akbulut
Başlangıç	23.06.1991	18.11.2002	28.06.1996	25.06.1993	21.12.1987	30.06.1997	11.01.1999	06.03.1996	21.11.1991	09.11.1989
Süre (gün)	150	1623	366	982	688	559	1405	113	581	590
Süre (ay)	5.0	54.1	12.2	32.7	22.9	18.6	46.8	3.8	19.4	19.7
Devralınan	-0.079	-0.174	-0.174	-0.311	0.453	0.110	-0.151	0.017	0.128	0.658
Devredilen	0.128	0.025	0.110	0.017	0.658	-0.151	-0.174	-0.174	-0.311	-0.079
Devir Farkı	0.207	0.199	0.284	0.328	0.205	-0.261	-0.023	-0.191	-0.440	-0.737
Minimum	0.169	-0.198	-0.028	-1.571	-0.462	-0.350	-0.741	-0.207	-0.509	-0.786
Ortalama	0.245	0.238	0.195	-0.009	-0.110	-0.112	-0.118	-0.132	-0.205	-0.286
Maksimum	0.402	0.537	0.348	0.970	0.249	0.212	0.392	0.001	0.158	0.334
St. Sapma	0.094	0.185	0.133	0.543	0.229	0.157	0.290	0.116	0.179	0.354

(b) Devir Farklarına Göre Sıralanmış MEP10 Değerleri										
Hükümet	50+51+52	54	48	46	58+59	56+57	53	55	49	47
	1.-3. Çiller	Erbakan	1. Yılmaz	2. Özal	1. Gül + 1. Erdoğan	4.-5. Ecevit	2. Yılmaz	3. Yılmaz	7. Demirel	Akbulut
Başlangıç	25.06.1993	28.06.1996	23.06.1991	21.12.1987	18.11.2002	11.01.1999	06.03.1996	30.06.1997	21.11.1991	09.11.1989
Süre (gün)	982	366	150	688	1623	1405	113	559	581	590
Süre (ay)	32.7	12.2	5.0	22.9	54.1	46.8	3.8	18.6	19.4	19.7
Devralınan	-0.311	-0.174	-0.079	0.453	-0.174	-0.151	0.017	0.110	0.128	0.658
Devredilen	0.017	0.110	0.128	0.658	0.025	-0.174	-0.174	-0.151	-0.311	-0.079
Devir Farkı	0.328	0.284	0.207	0.205	0.199	-0.023	-0.191	-0.261	-0.440	-0.737
Minimum	-1.571	-0.028	0.169	-0.462	-0.198	-0.741	-0.207	-0.350	-0.509	-0.786
Ortalama	-0.009	0.195	0.245	-0.110	0.238	-0.118	-0.132	-0.112	-0.205	-0.286
Maksimum	0.970	0.348	0.402	0.249	0.537	0.392	0.001	0.212	0.158	0.334
St. Sapma	0.543	0.133	0.094	0.229	0.185	0.290	0.116	0.157	0.179	0.354

(c) Standart Sapmaya Göre Sıralanmış MEP10 Değerleri										
Hükümet	48	53	54	55	49	58+59	46	56+57	47	50+51+52
	1. Yılmaz	2. Yılmaz	Erbakan	3. Yılmaz	7. Demirel	1. Gül + 1. Erdoğan	2. Özal	4.-5. Ecevit	Akbulut	1.-3. Çiller
Başlangıç	23.06.1991	06.03.1996	28.06.1996	30.06.1997	21.11.1991	18.11.2002	21.12.1987	11.01.1999	09.11.1989	25.06.1993
Süre (gün)	150	113	366	559	581	1623	688	1405	590	982
Süre (ay)	5.0	3.8	12.2	18.6	19.4	54.1	22.9	46.8	19.7	32.7
Devralınan	-0.079	0.017	-0.174	0.110	0.128	-0.174	0.453	-0.151	0.658	-0.311
Devredilen	0.128	-0.174	0.110	-0.151	-0.311	0.025	0.658	-0.174	-0.079	0.017
Devir Farkı	0.207	-0.191	0.284	-0.261	-0.440	0.199	0.205	-0.023	-0.737	0.328
Minimum	0.169	-0.207	-0.028	-0.350	-0.509	-0.198	-0.462	-0.741	-0.786	-1.571
Ortalama	0.245	-0.132	0.195	-0.112	-0.205	0.238	-0.110	-0.118	-0.286	-0.009
Maksimum	0.402	0.001	0.348	0.212	0.158	0.537	0.249	0.392	0.334	0.970
St. Sapma	0.094	0.116	0.133	0.157	0.179	0.185	0.229	0.290	0.354	0.543

(d) Minimum Değerlere Göre Sıralanmış MEP10 Değerleri										
Hükümet	48	58+59	54	50+51+52	46	55	56+57	53	49	47
	1. Yılmaz	1. Gül + 1. Erdoğan	Erbakan	1.-3. Çiller	2. Özal	3. Yılmaz	4.-5. Ecevit	2. Yılmaz	7. Demirel	Akbulut
Başlangıç	23.06.1991	18.11.2002	28.06.1996	25.06.1993	21.12.1987	30.06.1997	11.01.1999	06.03.1996	21.11.1991	09.11.1989
Süre (gün)	150	1623	366	982	688	559	1405	113	581	590
Süre (ay)	5.0	54.1	12.2	32.7	22.9	18.6	46.8	3.8	19.4	19.7
Devralınan	-0.079	-0.174	-0.174	-0.311	0.453	0.110	-0.151	0.017	0.128	0.658
Devredilen	0.128	0.025	0.110	0.017	0.658	-0.151	-0.174	-0.174	-0.311	-0.079
Devir Farkı	0.207	0.199	0.284	0.328	0.205	-0.261	-0.023	-0.191	-0.440	-0.737
DF / Ay	0.169	-0.198	-0.028	-1.571	-0.462	-0.350	-0.741	-0.207	-0.509	-0.786
Minimum	0.245	0.238	0.195	-0.009	-0.110	-0.112	-0.118	-0.132	-0.205	-0.286
Ortalama	0.402	0.537	0.348	0.970	0.249	0.212	0.392	0.001	0.158	0.334
Maksimum	0.094	0.185	0.133	0.543	0.229	0.157	0.290	0.116	0.179	0.354
St. Sapma	0.122	0.359	0.206	0.106	0.098	0.155	0.358	0.170	0.199	0.099

Tablo 4: Farklı Ölçütlere Göre Hükümetlerin MEP10 Sıralamaları

Kaynak: TCMB-EVDS, TÜİK ve HM veri bankaları ile TBMM ve Başbakanlık internet siteleri; yazarın kendi hesaplamaları.

Açıklama: Tablodaki devralınan ve devredilen endeks verileri ile devir farkı verileri MEP10 endeksi (Şekil 3) ile ilgilidir. Minimum, ortalama, maksimum ve standart başlıklı satırlardaki veriler ise, Barro (1996, 1999) önerisine göre düzeltilmiş bireysel endeks değerleri (Şekil 4) ile ilgilidir. Tablonun satırlarındaki sarı (açık gri) taralı kutucuklar ilgili ölçüt açısından en başarılı, yeşil (koyu gri) taralı kutucuklar ise en başarısız veriyi göstermektedir.

Hükümet	48	54	50+51+52	46	58+59	56+57	55	49	47	53
	1. Yılmaz	Erbakan	1.-3. Çiller	2. Özal	1. Gül + 1. Erdoğan	4.-5. Ecevit	3. Yılmaz	7. Demirel	Akbulut	2. Yılmaz
Başlangıç	23.06.1991	28.06.1996	25.06.1993	21.12.1987	18.11.2002	11.01.1999	30.06.1997	21.11.1991	09.11.1989	06.03.1996
Süre (gün)	150	366	982	688	1623	1405	559	581	590	113
Süre (ay)	5.0	12.2	32.7	22.9	54.1	46.8	18.6	19.4	19.7	3.8
Devralman	-0.079	-0.174	-0.311	0.453	-0.174	-0.151	0.110	0.128	0.658	0.017
Devredilen	0.128	0.110	0.017	0.658	0.025	-0.174	-0.151	-0.311	-0.079	-0.174
Devir Farkı	0.207	0.284	0.328	0.205	0.199	-0.023	-0.261	-0.440	-0.737	-0.191
DF / Ay	0.041	0.023	0.010	0.009	0.004	0.000	-0.014	-0.023	-0.037	-0.051
Minimum	0.245	0.195	-0.009	-0.110	0.238	-0.118	-0.112	-0.205	-0.286	-0.132
Ortalama	0.402	0.348	0.970	0.249	0.537	0.392	0.212	0.158	0.334	0.001
Maksimum	0.094	0.133	0.543	0.229	0.185	0.290	0.157	0.179	0.354	0.116
St. Sapma	0.122	0.206	0.106	0.098	0.359	0.358	0.155	0.199	0.099	0.170

Tablo 5: Hükümetlerin Ömür Uzunluğuna Göre Düzeltmiş MEP10 Devir Farkı Sıralamaları

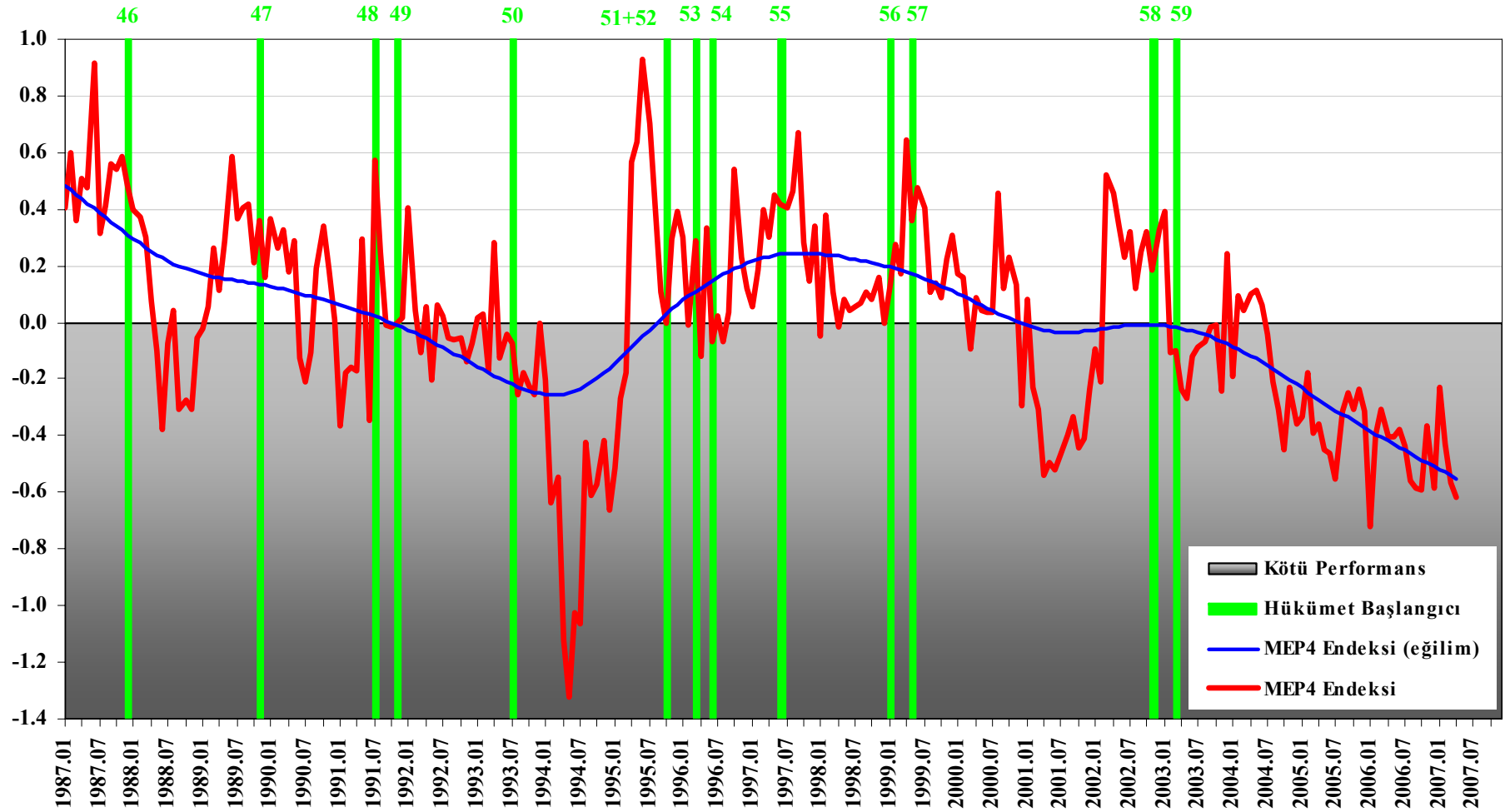
Kaynak: TCMB-EVDS, TÜİK ve HM veri bankaları ile TBMM ve Başbakanlık internet siteleri; yazarın kendi hesaplamaları.

Açıklama: Tablodaki devralınan ve devredilen endeks verileri ile devir farkı verileri MEP10 endeksi (Şekil 3) ile ilgilidir. Minimum, ortalama, maksimum ve standart başlıklı satırlardaki veriler ise, Barro önerisine göre düzeltilmiş bireysel endeks değerleri (Şekil 4) ile ilgilidir. Tablonun satırlarındaki sarı (açık gri) taralı kutucuklar ilgili ölçüt açısından en başarılı, yeşil (koyu gri) taralı kutucuklar ise en başarısız veriyi göstermektedir. Tablodaki DF kısaltması “devir farkı” anlamında kullanılmıştır.

	Hükümet	İktidar Dönemi
Görel Olarak Başarılı Hükümetler	46 - 2. Turgut Özal Hükümeti [ANAP]	21.12.1987 – 09.11.1989
	54 - Necmettin Erbakan Hükümeti [RP-DYP (Refahiyol) koalisyonu]	28.06.1996 – 30.06.1996
	58+59 - Abdullah Gül ve R. Tayyip Erdoğan Hükümetleri [AKP]	18.11.2002 – 30.04.2007
	48 - 1. Mesut Yılmaz Hükümeti [ANAP]	23.06.1991 – 21.11.1991
Görel Olarak Başarısız Hükümetler	53 - 2. Mesut Yılmaz Hükümeti [DSP destekli ANAP-DYP azınlık koalisyonu]	06.03.1996 – 28.06.1996
	55 - 3. Mesut Yılmaz Hükümeti [CHP destekli ANAP-DSP-DTP (Anasol-D) azınlık koalisyonu]	30.06.1997 – 11.01.1999
	47 - Yıldırım Akbulut Hükümeti [ANAP]	09.11.1989 – 23.06.1991
	49 - 7. Süleyman Demirel Hükümeti [DYP-SHP koalisyonu]	21.11.1991 – 25.06.1993
(Ekonomik Krize Sebep Olan) En Başarısız Hükümetler	56+57 - 4. ve 5. Bülent Ecevit Hükümeti [DYP ve ANAP destekli DSP azınlık hükümeti ve DSP-MHP-ANAP koalisyonu]	11.01.1999 – 18.11.2002
	50+51+52 - 1.-3. Tansu Çiller Hükümetleri [DYP-SHP koalisyonu]	25.06.1993 – 06.03.1996

Tablo 6: Türkiye’de Hükümetlerin Makroekonomik Performans Gruplandırması

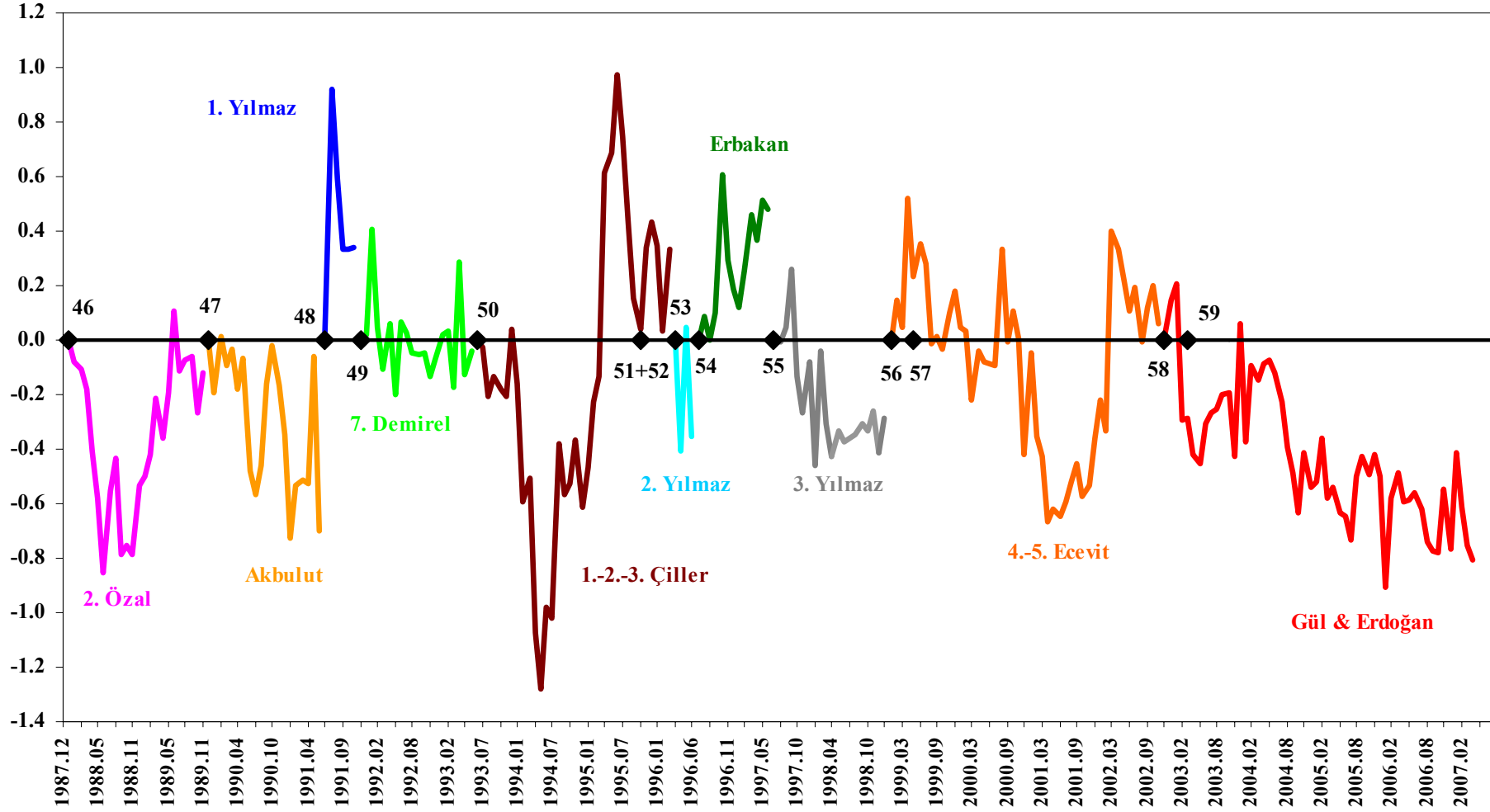
Açıklama: Yukarıdaki gruplandırma, bu çalışmada tasarlanan MEP10 endeksiyle ilgili çok yönlü değerlendirmelere göre yapılmıştır. Bu nedenle, hükümetler 1’den 10’a doğru basit bir başarı sıralamasına koyulmayıp Tablo 6’daki gibi üç grup halinde sınıflandırılmıştır.

Şekil 1: MEP4 Endeksine Göre Türkiye’de Hükümetlerin Genel Makroekonomik Performansı, Ocak 1987 – Nisan 2007

Kaynak: TCMB-EVDS, TÜİK ve HM veri bankaları ile TBMM ve Başbakanlık internet siteleri; yazarın kendi hesaplamaları.

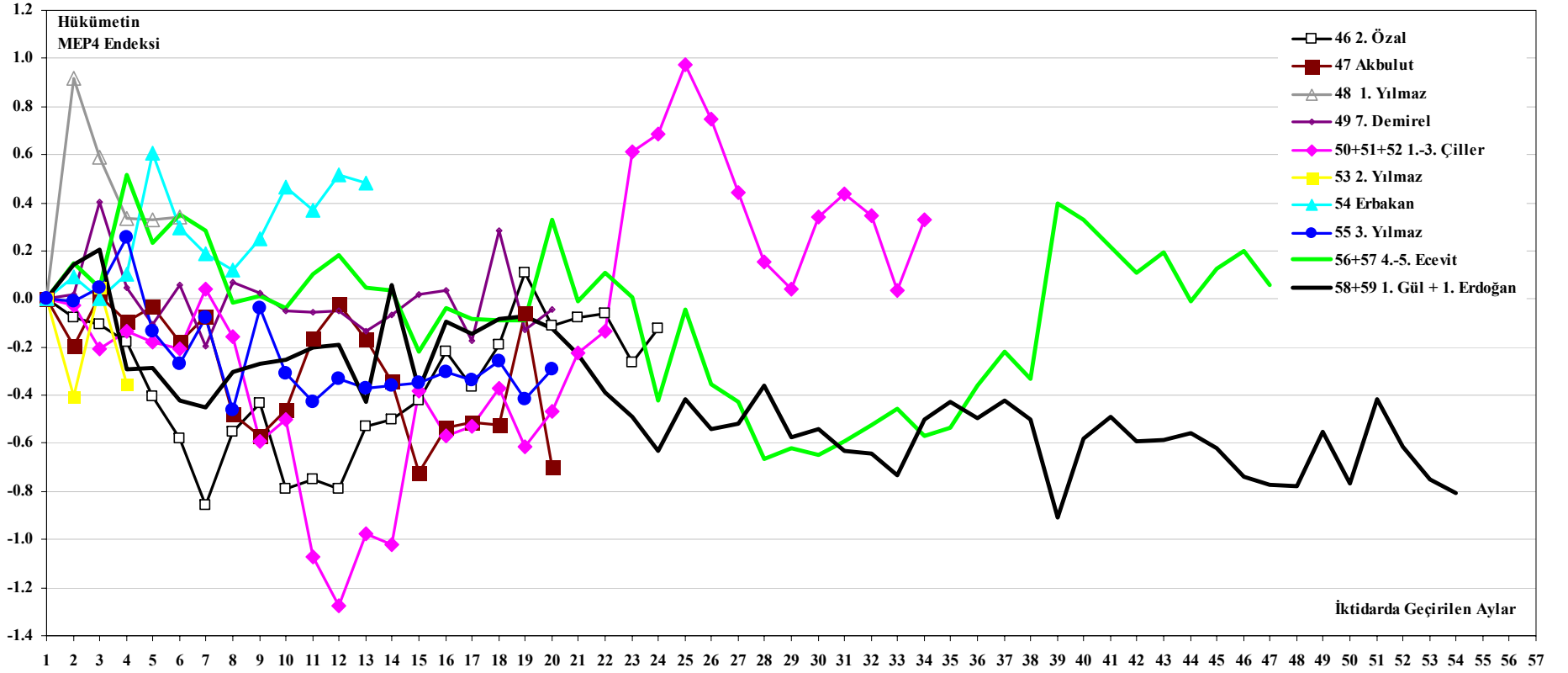
Açıklama: MEP4 endeksinin dört bileşeninin neler olduğunu görmek için metine (Bölüm 3) bakılabilir. Endeksteeki artışlar “ekonomik açıdan iyi” (economic goods), azalışlar ise “ekonomik açıdan kötü” (economic bads) gelişmeleri temsil etmektedir. Endeks değerinin pozitif olduğu değerler tarihi ortalamanın üstünde, negatif değerler ise altında bir performans gösterildiği anlamına gelir. MEP4 endeksinin eğilimi (trendi) Hodrick-Prescott filtresi kullanılarak elde edilmiştir.

Şekil 2(a): MEP4 Endeksine Göre Türkiye’de Hükümetlerin Karşılaştırmalı Makroekonomik Performansı

Kaynak: TCMB-EVDS, TÜİK ve HM veri bankaları ile TBMM ve Başbakanlık internet siteleri; yazarın kendi hesaplamaları.

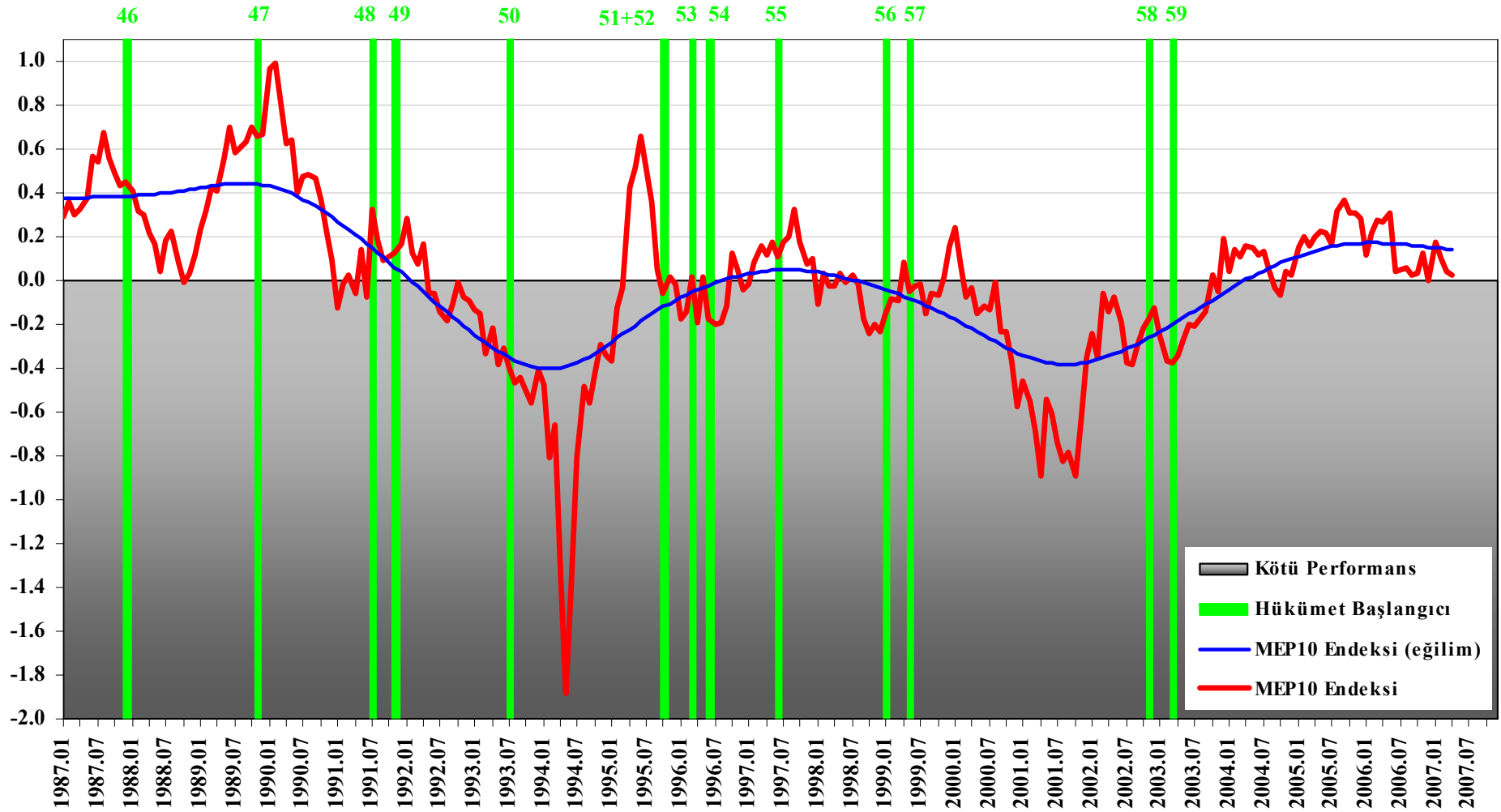
Açıklama: Yukarıdaki kesikli (hükümete göre bölüntülenmiş) endeksler, her hükümetin MEP4 başlangıç değeri “sıfır” kabul edilerek, kümülatif seriler halinde MEP4 serisinden (bak. Şekil 1) türetilmiştir. Bir hükümetin bireysel endeksindeki artış, ilgili hükümetin dört temel makroekonomik göstereyi genel olarak iyileştirdiğini, azalış ise kötüleştiğini göstermektedir. Her hükümetin son bireysel endeks değeri ile göreve başlangıç değeri (sıfır) karşılaştırılarak, bir sonraki hükümete öncekinden devir aldığından daha iyi bir MEP mi yoksa daha kötü bir MEP mi devir ettiği saptanabilir.

Şekil 2(b): MEP4 Endeksine Göre Türkiye’de Hükümetlerin Karşılaştırmalı Makroekonomik Performansı

Kaynak: TCMB-EVDS, TÜİK ve HM veri bankaları ile TBMM ve Başbakanlık internet siteleri; yazarın kendi hesaplamaları.

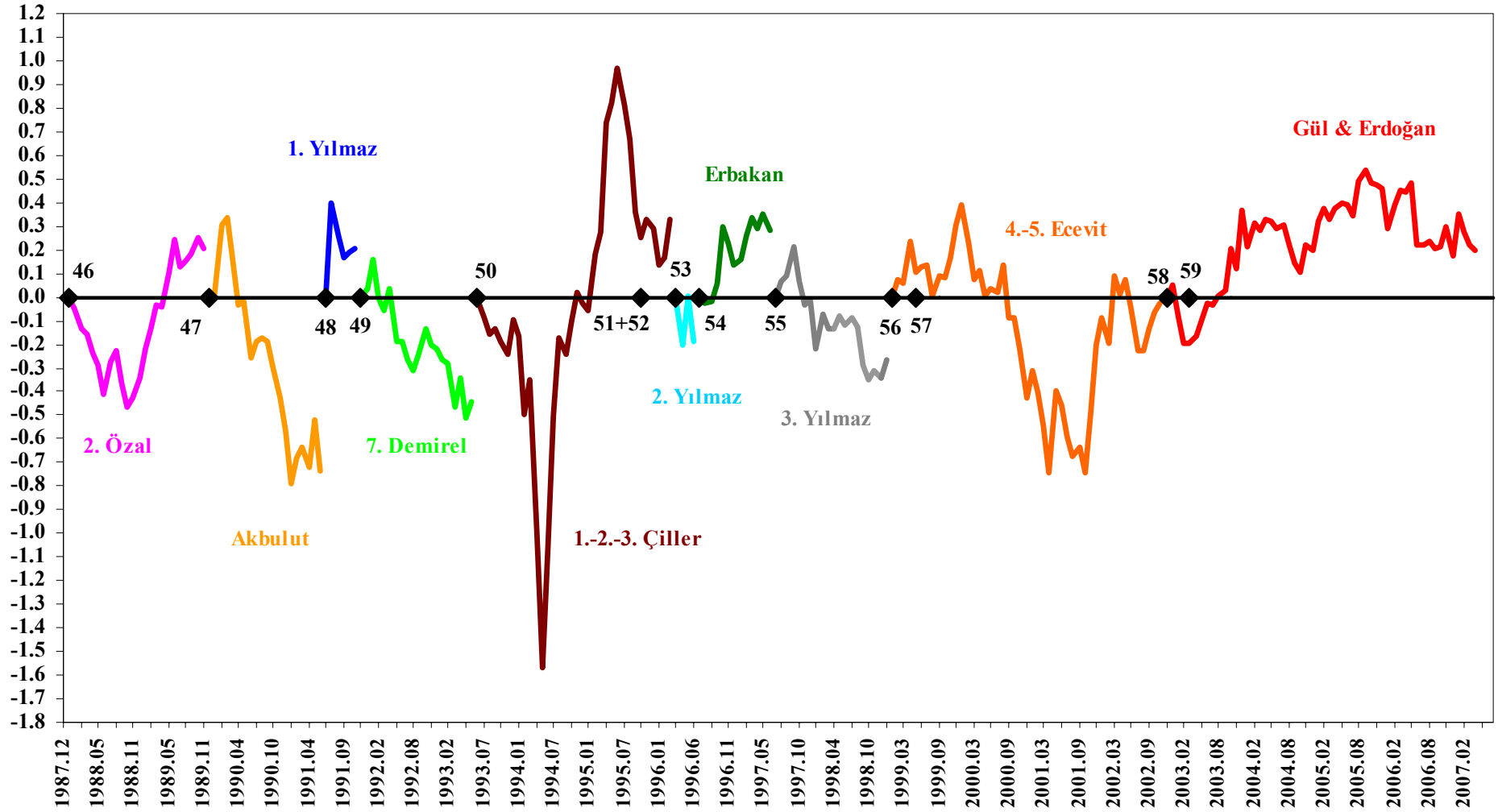
Açıklama: Yukarıdaki hükümet endeksleri, metinde ve Şekil 2(a)’nın altında açıklandığı biçimde, Şekil 1’deki MEP4 endeksinden türetilmiştir. Bir hükümetin bireysel endeksindeki artış, ilgili hükümetin dört temel makroekonomik göstereyi genel olarak iyileştirdiğini, azalış ise kötüleştirdiğini göstermektedir. Her hükümetin son bireysel endeks değeri ile göreve başlangıç değeri (sıfır) karşılaştırılarak, bir sonraki hükümete öncekinden devir aldığından daha iyi bir MEP mi yoksa daha kötü bir MEP mi devir ettiği saptanabilir.

Şekil 3: MEP10 Endeksine Göre Türkiye’de Hükümetlerin Genel Makroekonomik Performansı, Ocak 1987 – Nisan 2007

Kaynak: TCMB-EVDS, TÜİK ve HM veri bankaları ile TBMM ve Başbakanlık internet siteleri; yazarın kendi hesaplamaları.

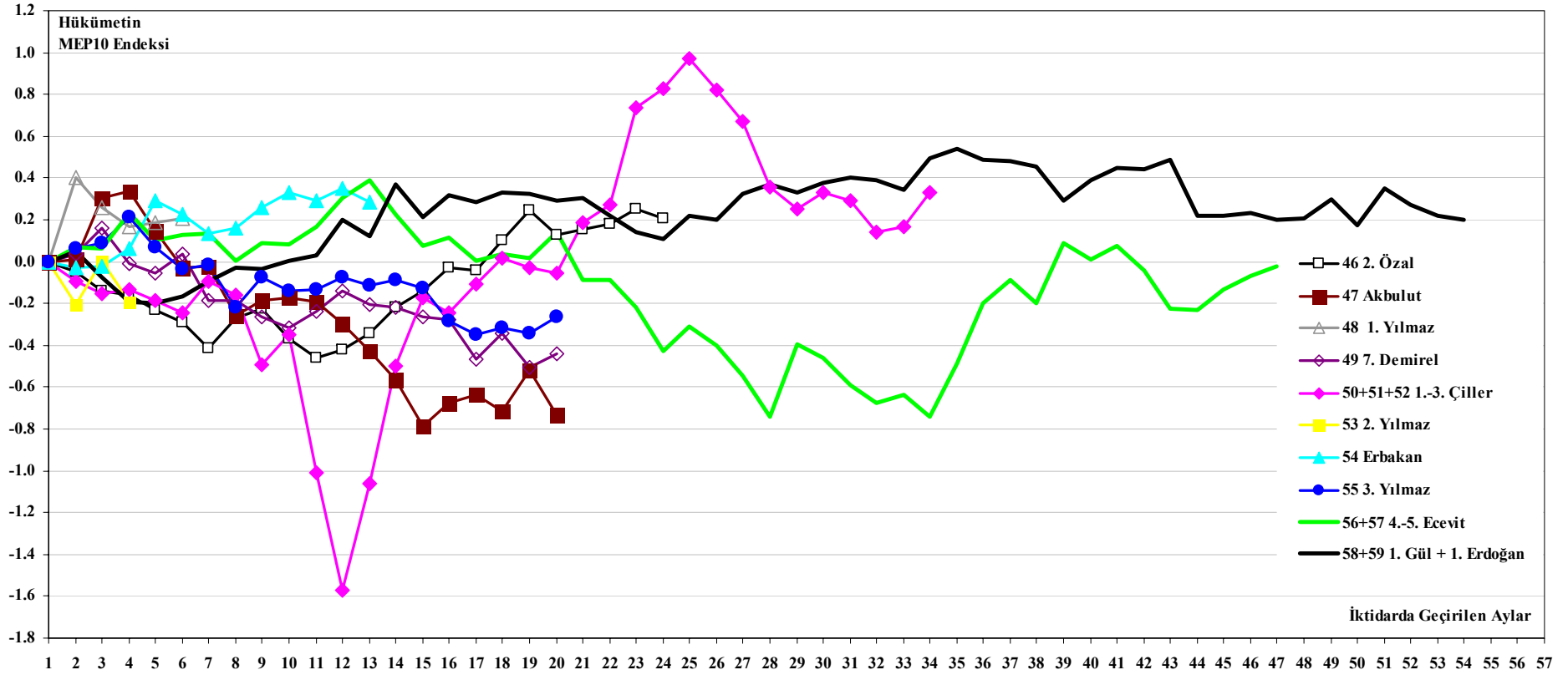
Açıklama: MEP10 endeksinin on bileşeninin neler olduğunu görmek için metine (Bölüm 3) bakılabilir. Endeksteeki artışlar “ekonomik açıdan iyi” (economic goods), azalışlar ise “ekonomik açıdan kötü” (economic bads) gelişmeleri temsil etmektedir. Endeks değerinin pozitif olduğu değerler tarihi ortalamanın üstünde, negatif değerler ise altında bir performans gösterildiği anlamına gelir. MEP10 endeksinin eğilimi (trendi) Hodrick-Prescott filtresi kullanılarak elde edilmiştir.

Şekil 4(a): MEP10 Endeksine Göre Türkiye’de Hükümetlerin Karşılaştırmalı Makroekonomik Performansı

Kaynak: TCMB-EVDS, TÜİK ve HM veri bankaları ile TBMM ve Başbakanlık internet siteleri; yazarın hesaplamaları.

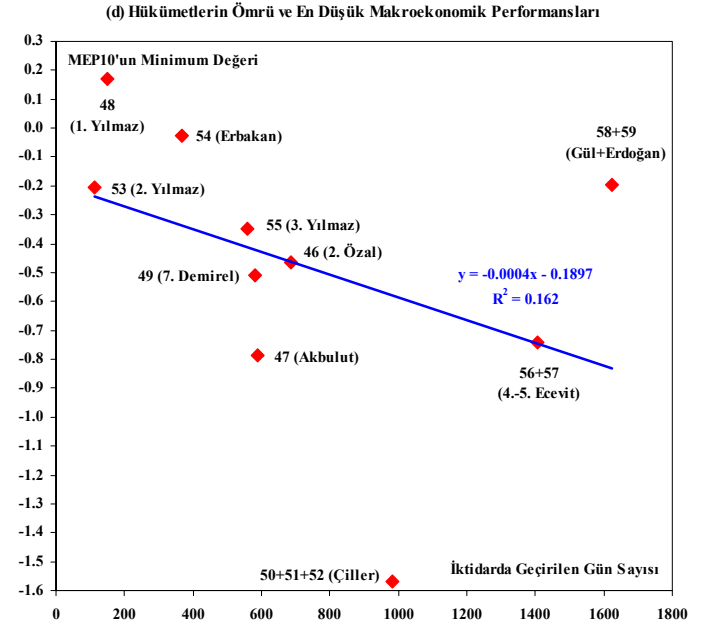
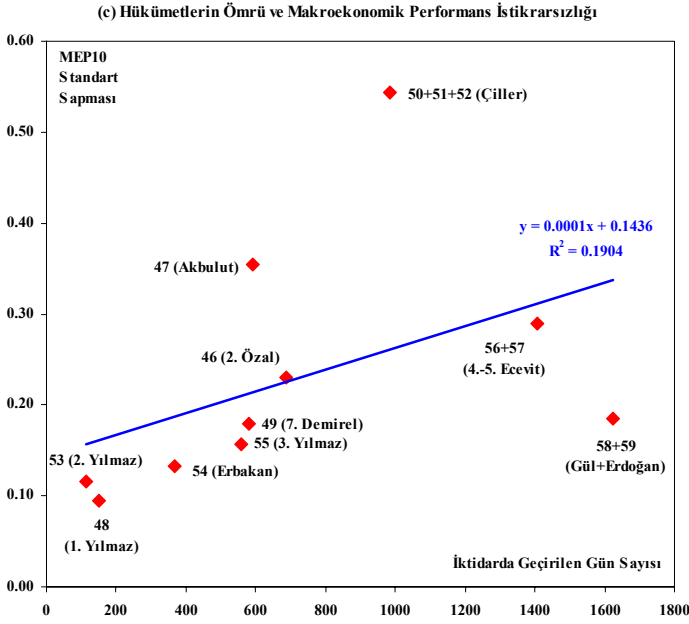
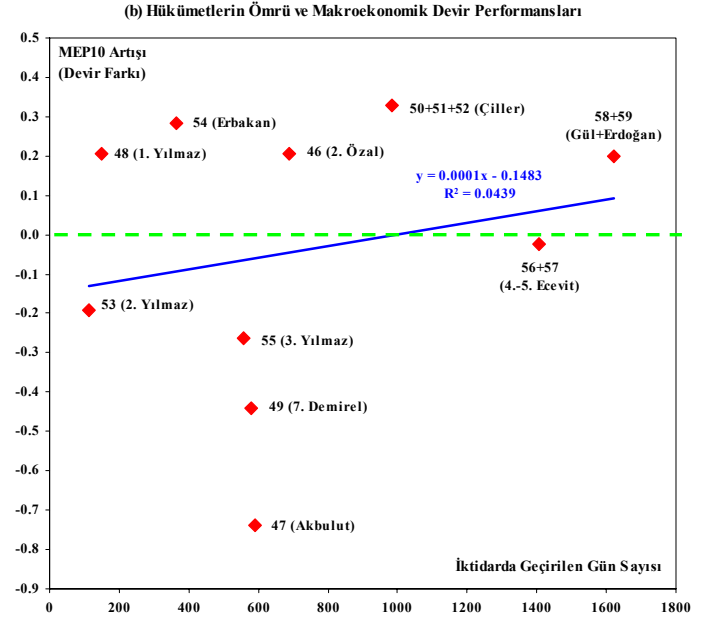
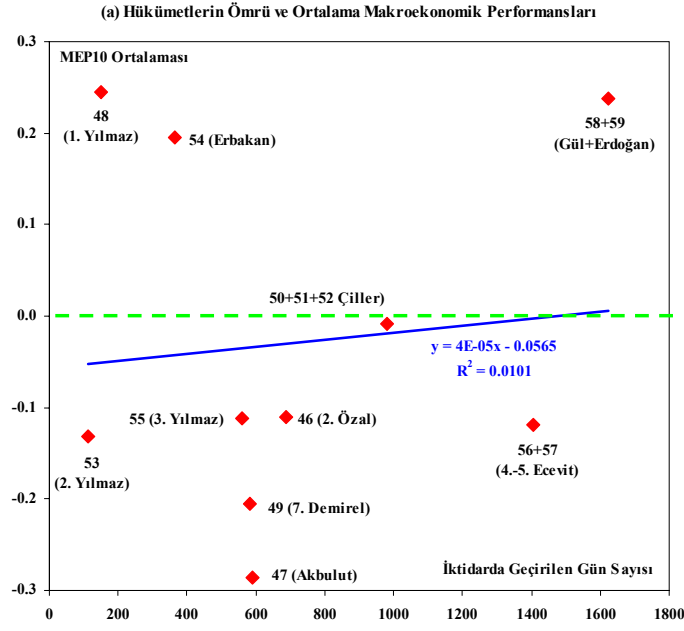
Açıklama: Yukarıdaki kesikli (hükümete göre bölünmüş) endeksler, her hükümetin MEP10 başlangıç değeri “sıfır” kabul edilerek, kümülatif seriler halinde MEP10 serisinden (bak. Şekil 3) türetilmiştir. Bir hükümetin bireysel endeksindeki artış, ilgili hükümetin on temel makroekonomik göstergesi genel olarak iyileştirdiğini, azalış ise kötüleştiğini göstermektedir. Her hükümetin son bireysel endeks değeri ile göreve başlangıç değeri (sıfır) karşılaştırılarak, bir sonraki hükümete öncekinden devir aldığından daha iyi bir MEP mi yoksa daha kötü bir MEP mi devir ettiği saptanabilir.

Şekil 4(b): MEP10 Endeksine Göre Türkiye’de Hükümetlerin Karşılaştırmalı Makroekonomik Performansı

Kaynak: TCMB-EVDS, TÜİK ve HM veri bankaları ile TBMM ve Başbakanlık internet siteleri; yazarın kendi hesaplamaları.

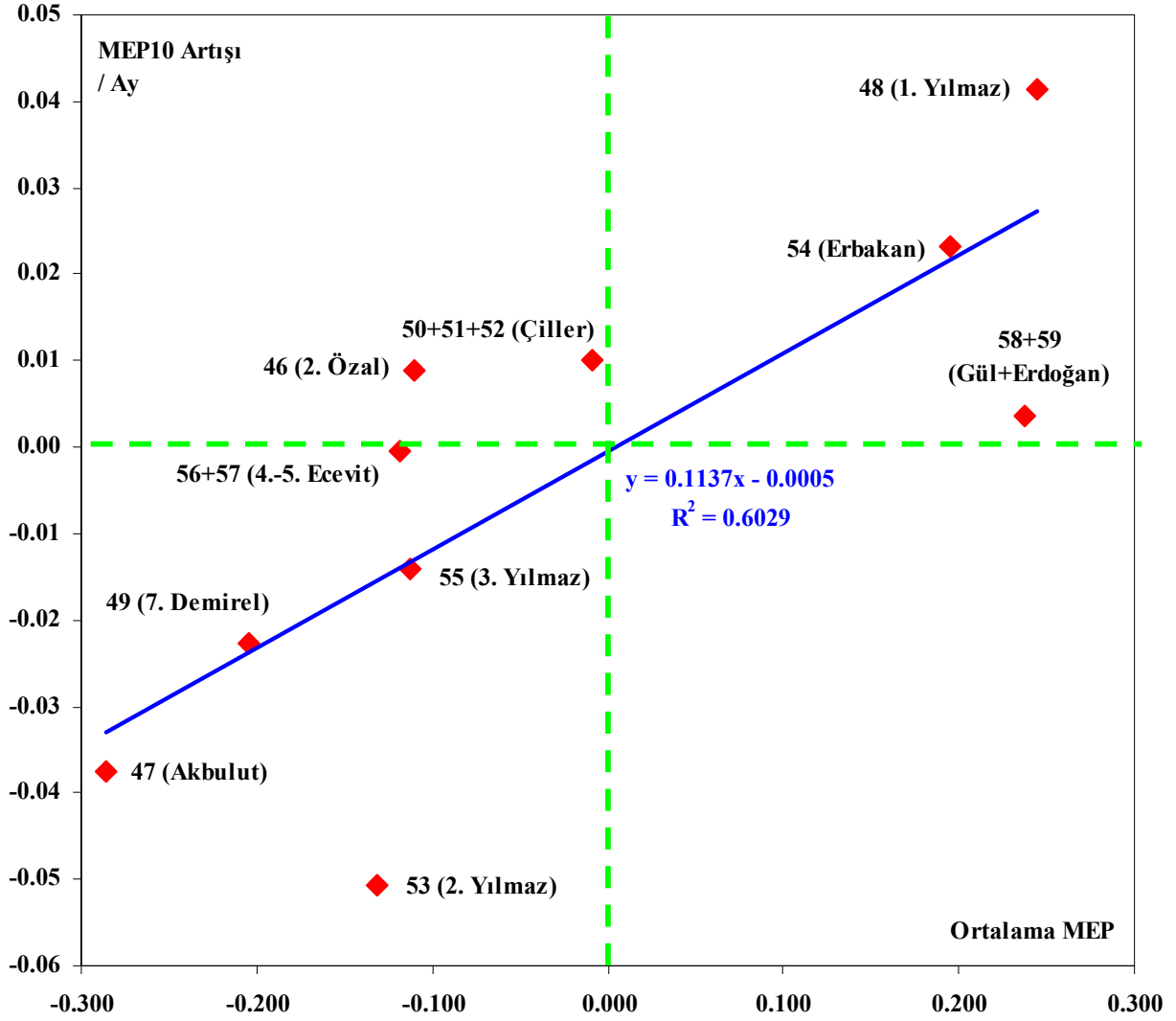
Açıklama: Yukarıdaki hükümet endeksleri, metinde ve Şekil 4(a)’nın altında açıklandığı biçimde, Şekil 3’teki MEP10 endeksinden türetilmiştir. Bir hükümetin bireysel endeksindeki artış, ilgili hükümetin on temel makroekonomik göstereyi genel olarak iyileştirdiğini, azalış ise kötüleştiğini göstermektedir. Her hükümetin son bireysel endeks değeri ile göreve başlangıç değeri (sıfır) karşılaştırılarak, bir sonraki hükümete öncekinden devir aldığından daha iyi bir MEP mi yoksa daha kötü bir MEP mi devir ettiği saptanabilir.

Şekil 5: Hükümetlerin Ömrü ve MEP10 Performansları

Kaynak: TCMB-EVDS, TÜİK ve HM veri bankaları ile TBMM ve Başbakanlık internet siteleri; yazarın kendi hesaplamaları.

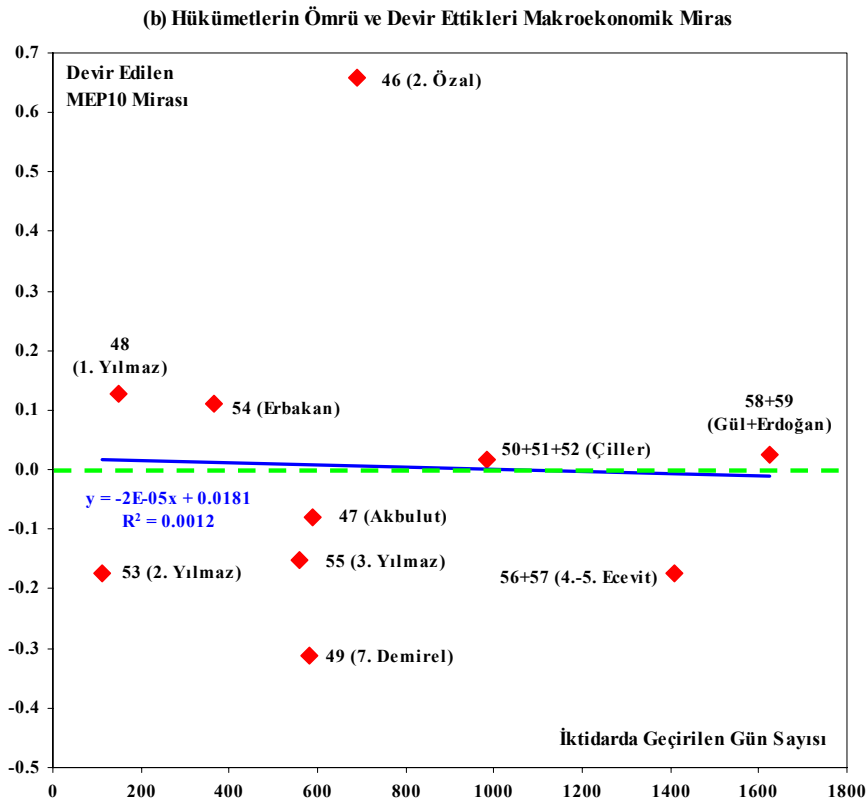
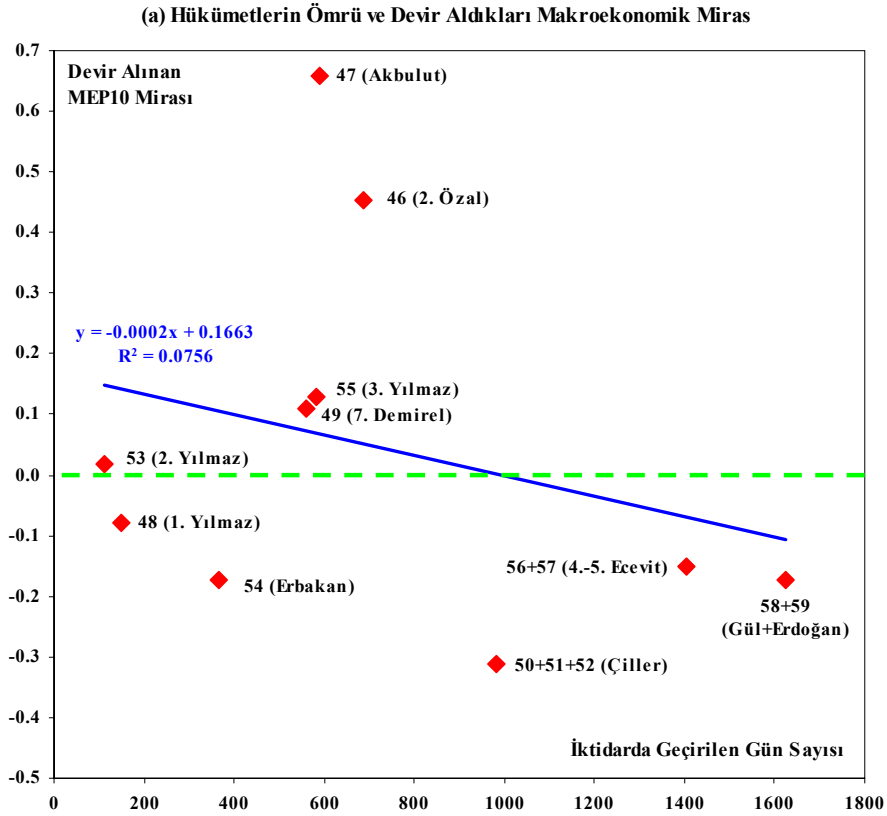
Açıklama: Yukarıdaki şekiller Tablo 4'teki verilerden yararlanılarak çizilmiştir. Şekillerdeki regresyon eğrileri ve ilgili denklem tahminleri, okuyucuya, hükümet ömrünün dikey eksendeki değişkenle arasındaki ilişkinin derecesi hakkında bir fikir vermesi için eklenmiştir.

Şekil 6: Hükümetlerin Ortalama Performansı ve Ay Başına Düşen Makroekonomik Devir Performansları

Kaynak: TCMB-EVDS, TÜİK ve HM veri bankaları ile TBMM ve Başbakanlık internet siteleri; yazarın kendi hesaplamaları.

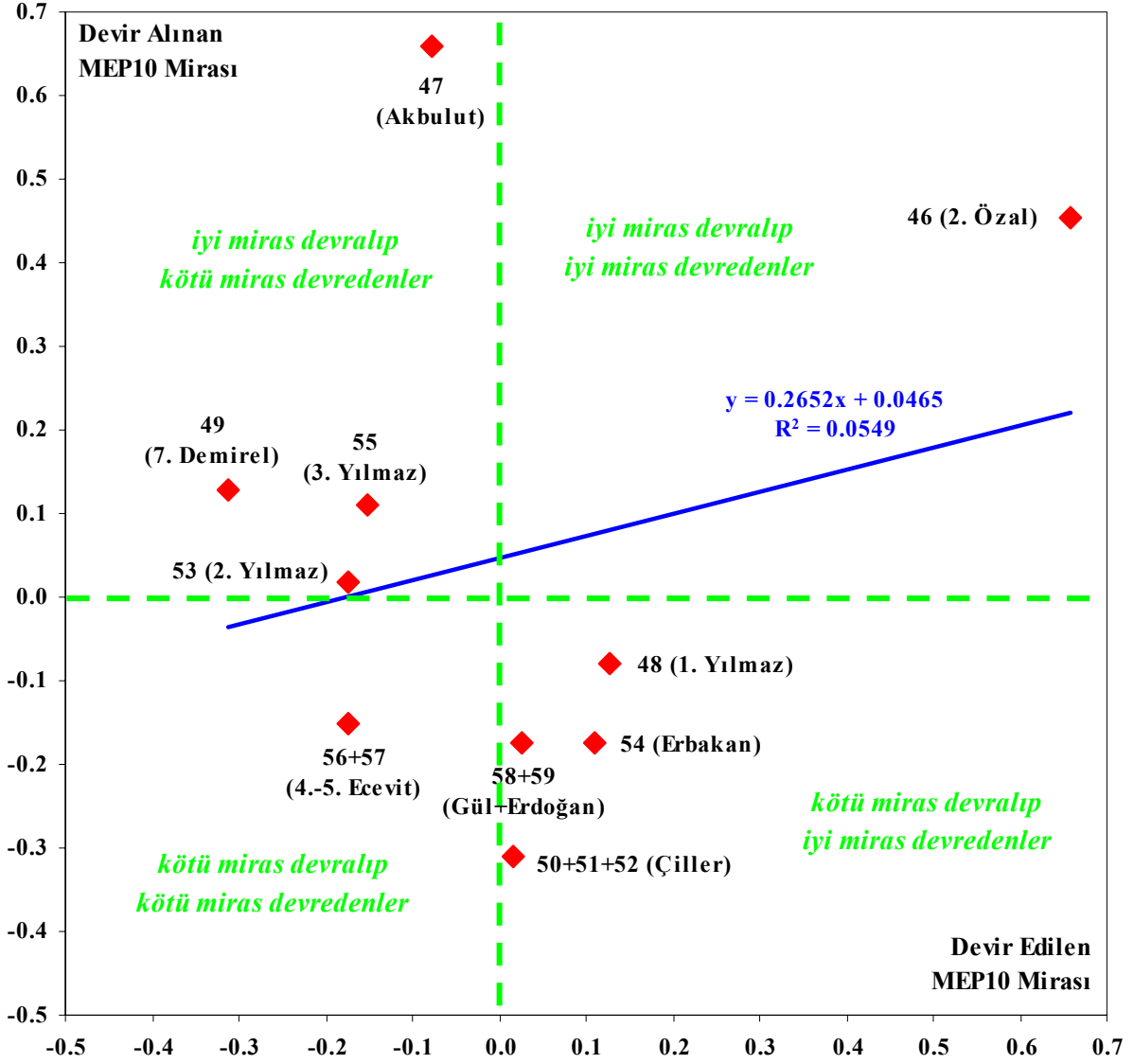
Açıklama: Şekildeki regresyon eğrisi ve ilgili denklem tahmini, okuyucuya, yatay ve dikey eksenlerdeki değişkenler arasındaki ilişkinin derecesi hakkında bir fikir vermek için eklenmiştir.

Şekil 7: Hükümetlerin Ömrü ve Devir Aldıkları ve Devir Ettikleri MEP10 Mirası

Kaynak: TCMB-EVDS, TÜİK ve HM veri bankaları ile TBMM ve Başbakanlık internet siteleri; yazarın kendi hesaplamaları.

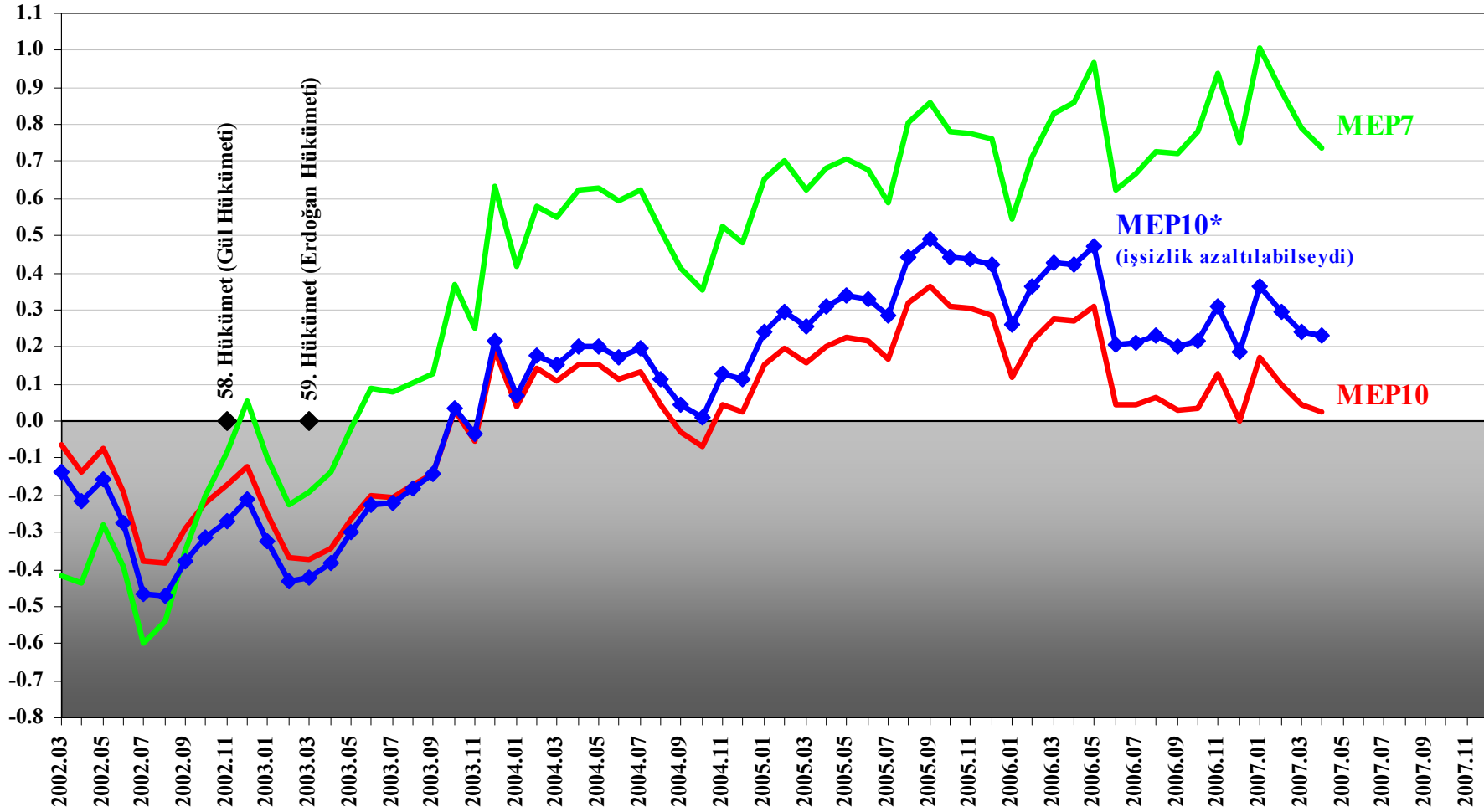
Açıklama: Şekillerdeki regresyon eğrileri ve ilgili denklem tahminleri, okuyucuya, hükümet ömrünün dikey eksenle arasındaki ilişkinin derecesi hakkında bir fikir vermesi için eklenmiştir.

Şekil 8: Hükümetlerin Devir Aldıkları ve Devir Ettikleri MEP10 Mirasları Arasındaki İlişki

Kaynak: TCMB-EVDS, TÜİK ve HM veri bankaları ile TBMM ve Başbakanlık internet siteleri; yazarın kendi hesaplamaları.

Açıklama: Şekildeki regresyon eğrisi ve ilgili denklem tahmini, okuyucuya, yatay ve dikey eksenlerdeki değişkenler arasındaki ilişkinin derecesi hakkında bir fikir vermek için eklenmiştir.

Şekil 9: AKP (Gül ve Erdoğan) Hükümetlerinin Makroekonomik Performansı

Kaynak: TCMB-EVDS, TÜİK ve HM veri bankaları ile TBMM ve Başbakanlık internet siteleri; yazarın kendi hesaplamaları.

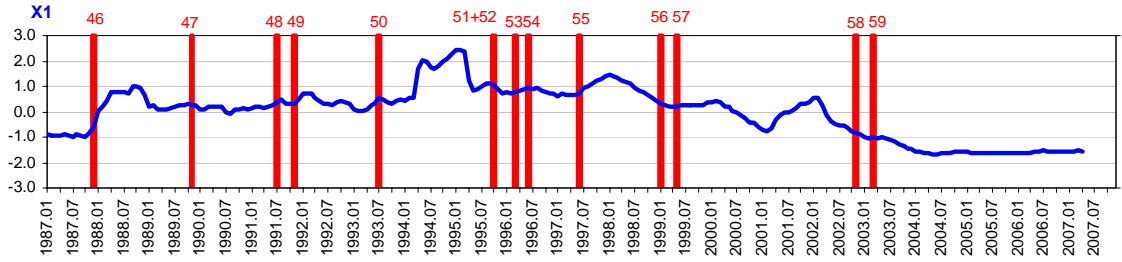
Açıklama: Şekildeki MEP10 endeksi, çalışmada kullanılan 10 temel makroekonomik göstergenin standardize edilmiş değerlerinin aritmetik ortalaması olarak hesaplanmıştır. MEP7’de, bu bileşenlerden AKP hükümetinin en başarısız olduğu üçü yer almamaktadır. MEP10* ise, “eğer AKP hükümeti (ceteris paribus) işsizlik oranını 4.5 yılda (Nisan 2007’ye dek) aşamalı olarak Kasım 2000 öncesindeki değerlere düşürebilmeyi başarabilseydi” varsayımı altında çizilmiştir.

Veri Kaynakları ve Değişken Tanımları

X1: Enflasyon oranı

Kaynak: Ocak 2003 – Nisan 2007 dönemi için TÜİK'in 2003=100 bazlı TÜFE verileri dikkate alınmış, daha sonra 1994=100 ve 1987=100 bazlı eski TÜİK endeksleri kullanılarak seri Ocak 1987'ye dek geri götürülmüştür.

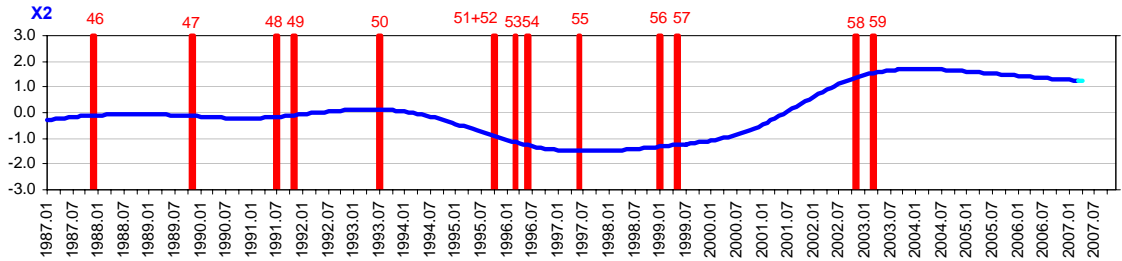
Açıklama: Aylık TÜFE değerlerindeki 12'şer aylık artış oranları (%) hesaplanıp bu oranlar standardize edilmiştir. X1'deki artışlar ekonomik açıdan olumsuz bir gelişme olarak kabul edildiği için, bu değişken MEP endekslerine eksi işaretlemiştir.

X2: İşsizlik Oranı

Kaynak: Ekim 1988 – Ekim 1999 dönemi için yılda iki kez (Nisan ve Ekim), 2000-2004 dönemi için üç ayda bir, 2005-2007 için ise aylık olarak yayımlanan TÜİK verileri kullanılmıştır. Nisan 1987 – Nisan 1988 verileri ise, Nisan ve Ekim ayları için Bulutay (1995)'ten alınmıştır.

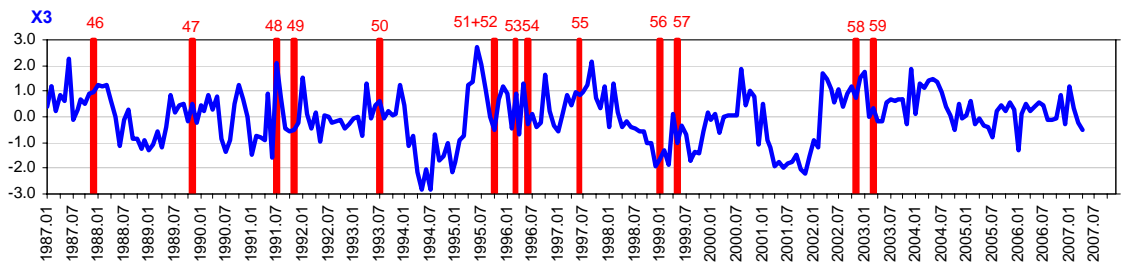
Açıklama: Yılda iki ve dört kez yayımlanan işsizlik oranı (%) verilerinden kübik enterpolasyon yoluyla türetilen aylık veriler kullanılarak elde edilen Ocak 1987 – Nisan 2007 dönemi verilerinin Hodrick-Prescott filtresi kullanılarak aylık işsizlik oranlarının trendi alınmıştır. Son olarak, trend verileri standardize edilerek X2 serisine ulaşılmıştır. Aşağıdaki şekilde görülen X2 eğrisinin Nisan 2007 için eksik olan değeri varsayımsal olarak hesaplanmış ve daha açık bir renkle işaretlenmiştir. X2'deki artışlar ekonomik açıdan olumsuz bir gelişme olarak kabul edildiği için, bu değişken MEP endekslerine eksi işaretlemiştir.

X3: İmalat Sanayi Üretim Endeksi Artışı

Kaynak: TÜİK'in 1997=100 ve 1992=100 bazlı aylık imalat sanayi verileri kullanılmıştır.

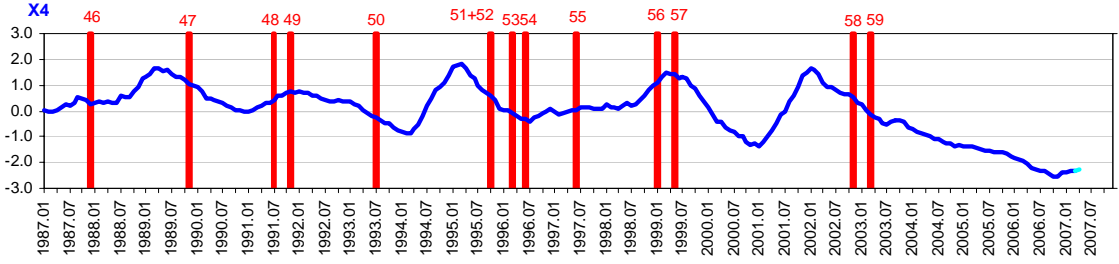
Açıklama: Aylık imalat sanayi üretim endeksi verilerindeki 12'şer aylık artış oranları (%) hesaplanıp bu oranlar standardize edilmiştir. X3'teki artışlar ekonomik açıdan olumlu bir gelişme olarak kabul edildiği için, bu değişken MEP endekslerine artı işaretlemiştir.

X4: Cari hesap fazlası / GSYİH

Kaynak: Aylık cari hesap fazlası (milyon \$) ve ortalama döviz kuru verileri (YTL/\$) ile üçer aylık cari GSYİH verileri (milyon YTL) TCMB Elektronik Veri Dağıtım Sistemi'nden alınmıştır.

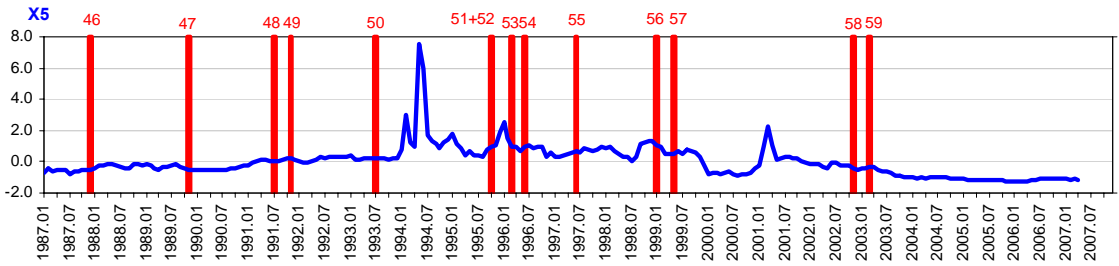
Açıklama: Önce her ay için 12 aylık toplam cari hesap fazlası verileri ile son 12 ayın ortalama döviz kurları çarpılmış, daha sonra bu çarpımdan elde edilen aylık veriler kübik enterpolasyon yoluyla üçer aylık GSYİH verilerinden türetilen aylık hasıla verilerine bölünmüş ve son olarak, elde edilen oranlar standardize edilmiştir. Aşağıdaki şekilde görülen X4 eğrisinin Nisan 2007 için eksik olan değeri varsayımsal olarak hesaplanmış ve daha açık bir renkle işaretlenmiştir. X4'teki artışlar ekonomik açıdan olumlu bir gelişme olarak kabul edildiği için, bu değişken MEP endekslerine artı işaretlerle girmiştir.

X5: Faiz Haddi

Kaynak: TC Başbakanlık Hazine Müsteşarlığı internet sitesindeki ve veri bankasındaki (http://www.hazine.gov.tr/stat/egosterge/VI-KamuMaliyesi/VI_10_2.xls, erişim: 20 Haziran 2007) ihale yoluyla satışa çıkartılan devlet iç borçlanma senetlerinin net satış miktarları ile ağırlıklandırılmış yıllık ortalama bileşik faizi serisi kullanılmıştır.

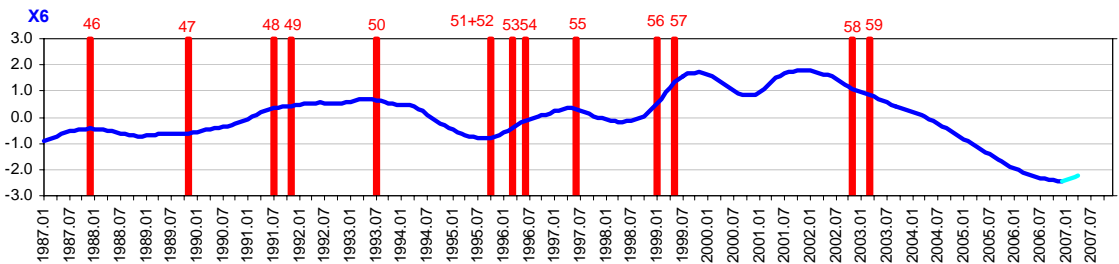
Açıklama: Aylık faiz haddi (%) verileri standardize edilmiştir. X5'deki artışlar ekonomik açıdan olumsuz bir gelişme olarak kabul edildiği için, bu değişken MEP endekslerine eksi işaretlerle girmiştir.

X6: Kamu Kesimi Borçlanma Gereği / GSYİH

Kaynak: DPT'nin *Temel Ekonomik Göstergeler* adlı periyodik yayınındaki üçer aylık kamu kesimi borçlanma gereği (KKBG) verileri (milyon YTL) ile TÜİK'in cari fiyatlarla üçer aylık GSYİH verileri (milyon YTL) kullanılmıştır.

Açıklama: Önce, söz konusu üçer aylık iki seri ayrı ayrı kübik enterpolasyon yoluyla aylık veriye dönüştürülmüş ve daha sonra her ay için son 12 aylık KKBG verileri aynı ay için son 12 ayın GSYİH verilerine bölünerek, KKBG/GSYİH oranı hesaplanmıştır. Daha sonra ise, bu aylık oran serisi standardize edilmiştir. Aşağıdaki şekilde görülen X6 eğrisinin Ocak-Nisan 2007 için aldığı değerler, ilk dört ay için eksik olan KKBG verileri nedeniyle varsayımsal olarak hesaplanmış ve daha açık bir renkle işaretlenmiştir. X6'daki artışlar ekonomik açıdan olumsuz bir gelişme olarak kabul edildiği için, bu değişken MEP endekslerine eksi işaretlerle girmiştir.

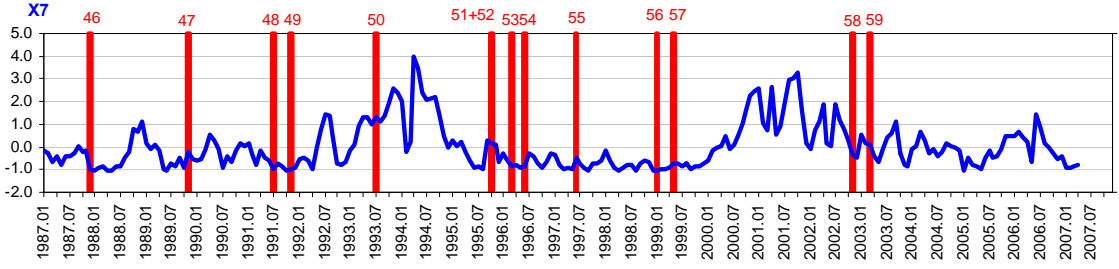

X7: Reel Efektif Döviz Kurunun Uzun Dönem Denge Değerinden Uzaklık Derecesi

Kaynak: TCMB'nin Elektronik Veri Dağıtım Sistemi'ndeki TÜFE bazlı reel efektif döviz kuru endeksi (1995=100) kullanılmıştır.

Açıklama: Önce, TCMB'nin söz konusu endeksinin Hodrick-Prescott filtresi kullanılarak elde edilen kendi uzun dönem denge değerinden pozitif ve negatif değerli sapma yüzdeleri hesaplanmış (yöntem için bak. Kibriçioğlu ve Kibriçioğlu, 2004) ve sonra bu serideki negatif değerler de pozitive dönüştürülmüştür. (Tablo 2'de 7. sütundaki dönem ortalamaları bu seriden hesaplanmıştır.) Böylelikle, reel kurlar dengede olduğunda sıfır, dengeden sapığında (yani hükümetin bir başarısızlık göstergesi olarak aşırı değerlendirildiği veya değer yitirdiğinde) hep pozitif değerler alan

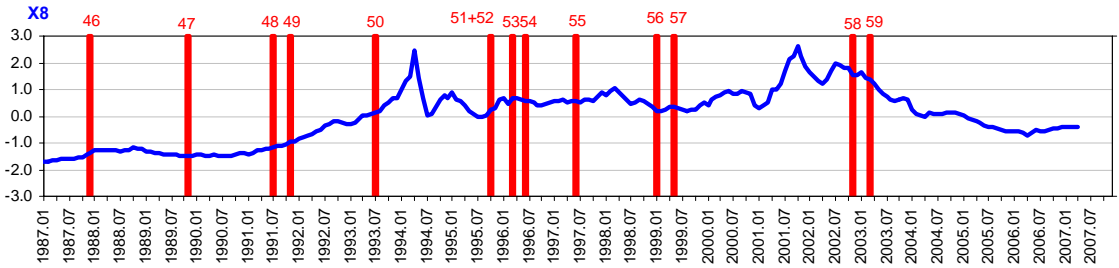
bir seri oluşturulmuştur. Son olarak, bu seri standardize edilmiştir. X7 serisi, aşağıda da görüldüğü gibi, reel kurlar dengede olduğunda -1 değerini alması gereken ve tarihî ortalaması sıfır olan bir seridir. X7'deki artışlar ekonomik açıdan olumsuz bir gelişme olarak kabul edildiği için, bu değişken MEP endekslerine eksi işaretlerle girmiştir.

X8: Döviz Tevdiat Hesapları / M2 Para Arzı

Kaynak: TCMB'nin Elektronik Veri Dağıtım Sistemi'ndeki aylık döviz tevdiat hesabı (milyon YTL) ve M2 para arzı (milyon YTL) verileri kullanılmıştır.

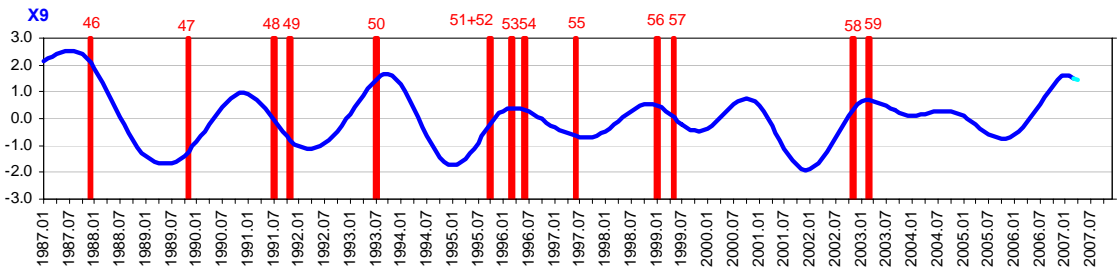
Açıklama: Aylık döviz tevdiat hesabı tutarlarının M2 para arzına oranı (%) hesaplanıp standardize edilmiş ve para ikamesinin dolaylı bir göstergesi olarak kullanılmıştır. X8'deki artışlar ekonomik açıdan olumsuz bir gelişme olarak kabul edildiği için, bu değişken MEP endekslerine eksi işaretlerle girmiştir.

X9: Toplam Dış Borç Stokundaki Artış Oranı

Kaynak: TCMB'nin Elektronik Veri Dağıtım Sistemi'ndeki yıllık toplam (kamu kesimi + özel sektör) dış borç verileri (milyon \$) kullanılmıştır.

Açıklama: Türkiye'nin yıllık toplam dış borç verileri kübik enterpolasyon yoluyla aylık verilere dönüştürülmüş ve bu serideki 12'şer aylık artış oranları (%) hesaplanmıştır. Daha sonra, bu artış oranları standardize edilmiştir. Aşağıdaki şekilde görülen X9 eğrisinin Nisan 2007 için eksik olan değeri varsayımsal olarak hesaplanmış ve daha açık bir renkle işaretlenmiştir. X9'daki artışlar ekonomik açıdan olumsuz bir gelişme olarak kabul edildiği için, bu değişken MEP endekslerine eksi işaretlerle girmiştir.

X10: İMKB Ulusal 100 Endeksindeki Artış Oranı

Kaynak: İMKB'nin YTL bazlı aylık Ulusal 100 Endeksi (1986=100) ve TCMB'nin aylık ortalama YTL/\$ kuru verileri kullanılmıştır.

Açıklama: Önce, YTL bazlı Ulusal 100 Endeksi Dolar kuru verileri yardımıyla Dolar'a çevrilmiştir. Daha sonra, hesaplanan bu aylık endeks değerlerindeki 12'şer aylık artışlar (%) standardize edilmiştir. X10'daki artışlar ekonomik açıdan olumlu bir gelişme olarak kabul edildiği için, bu değişken MEP endekslerine artı işaretlerle girmiştir.

